

[Poul Møller.]

indkomst, og det var det, vi ønskede. At vi så ikke kunne tage den udvidelse, der har fundet sted, er en anden side af sagen. Det vi ønskede tror jeg er indeholdt i den beslutning, tinget har taget.

Jeg kan derfor anbefale ligningslovforslaget til vedtagelse.

Finansministeren (Kampmann): Jeg vil gerne takke de to ærede ordførere, fordi de har meddelt, at de vil stemme for ligningslovforslaget her ved tredje behandling.

Spørgsmålet om skattelettelse i forhold til antallet af børn vil finde sin endelige løsning i forbindelse med udskrivningsloven, så kan vi tage diskussionen op.

Hvad angår det sidstnævnte spørgsmål om skattelempelse, når folk på grund af alder går af fra stilling eller erhverv, har jeg allerede tilsagt positiv medvirken til en løsning, og det vil jeg gerne gentage.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 145 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om forlængelse af lov om valutaforhold m. v. [Forlængelse til udgangen af februar 1960].

(Første behandling findes i tidenden sp. 1510).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets §§ 1-3 og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændringer af lov om ungdomsundervisning m. v.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1209, fremsættelsen i tidenden sp. 1126).

Formanden: Sammen med denne sag foretages den under punkt 9 på dagsordenen opførte sag, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om ungdomsundervisning m. v. [af Justesen m. fl.].

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 937, fremsættelsen i tidenden sp. 908).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Det forslag til lov om ændring i lov om ungdomsundervisning m. v., som er fremsat af venstre og de konservative, går ud på, at der bliver adgang for aftenskolerne til at afkræve elever over 18 år et beløb på 50 øre pr. undervisningstime. Også aftenhøjskolerne får adgang til at afkræve deres elever den nævnte betaling. Undervisningen i ungdomsskolen eller i ungdomskostskolerne skal derimod stadig være gratis for eleverne. Efter forslaget er det skolerne, for kommuneskolerne vedkommende kommunen, der træffer bestemmelse om, hvorvidt der skal afkræves eleverne i aftenskolen eller aftenhøjskolen betaling. Forslagsstillerne foreslår ikke en obligatorisk bestemmelse om betaling; man overlader til skolerne og kommunerne at træffe afgørelsen.

Formanden: Der må være så megen ro i salen, at forhandlingerne kan foregå på ordentlig måde.

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Forslagsstillerne regner med, at den

[Undervisningsministeren.]

nævnte elevbetaling vil nedbringe statens og skolefondens tilskud til undervisningen med ca. 4 mill. kr. Hvis alle elever over 18 år i aftenskolen eller aftenhøjskolen betaler 50 øre pr. undervisningstime, vil den samlede indtægt andrage godt 7 mill. kr., hvoraf staten får $3\frac{1}{4}$ million, skolefonden godt $1\frac{1}{2}$ million og kommunerne $2\frac{1}{2}$ million. Den maksimale indtægt for staten og skolefonden tilsammen andrager således knap 5 millioner. Herefter er det efter mit skøn meget urealistisk under en ordning, hvor skolerne selv afgør, om der skal kræves betaling for eleverne, at anslå indtægterne for staten og skolefonden tilsammen til ca. 4 mill. kr. Mon ikke man må regne med, at det overvejende antal af skoler vil vælge ikke at kræve betaling?

Den opfattelse, at den frie folkelige undervisning i aftenskolen fortsat bør være gratis for eleverne, deles, så vidt jeg kender forholdene, af praktisk taget alle ledere og lærere i det praktiske aftenskolearbejde, uden hensyn til hvilket politisk parti man tilhører. Fra de politiske partiers oplysningsforbund har jeg i hvert fald ikke mødt noget ønske i retning af det, som venstres og de konservatives forslag indeholder; heller ikke fra amtsungdomsnævne eller kommunerne er der fremsat ønsker i denne retning. Men hvis det er indstillingen hos de organer, der står for aftenskoleundervisningen, hvad jeg mener, jeg har grund til at regne med, bliver venstres og de konservatives forslag som besparelsesforslag ret betydningsløst.

Ligesom den højere undervisning står åben for alle, må der vel være en vis rimelighed i, at der er fri adgang til undervisning for den jævne befolkning. Aftenskolen er den jævne mands uddannelsessted; det ville være udemokratisk, om den brede befolkning skulle betale for denne undervisning. Så længe vi har haft den frivillige folkelige undervisning i aftenskolen, har den med tilslutning fra alle partier været gratis for deltagerne. Der har hverken i forbindelse med vedtagelsen af den nu gældende lov eller forud herfor, heller ikke i den alsidigt sammensatte ungdomsskolekommission, været rejst spørgsmål om, at undervisningen ikke skulle være gratis.

Den omstændighed, at der ikke er på-

lagt eleverne en pligt til at betale for selve undervisningen, er i øvrigt ikke ensbetydende med, at eleverne ikke har udgifter ved deltagelsen i undervisningen. For det første betales der et indskrivningsgebyr, der efter oplysninger, ministeriet har indhentet, varierer noget i størrelse, men det overvejende er vel almindeligvis 5-6 kr.; det gælder også i aftenhøjskolen. I byerne anvendes vederlaget til fremstilling og udsendelse af brochurer og andre administrationsomkostninger, honorar til talere, til afslutningsfest o. lign. For det andet må eleverne, hvad der er naturligt, selv afholde udgifterne til materialer. Det drejer sig ofte om ret betydelige beløb. Jeg kan nævne, at de særlige fag, som fra visse sider betragtes som hobbyfag, kræver en større økonomisk ydelse af eleverne til materialer end de øvrige fag i aftenskolen.

Efter oplysninger, vi har i ministeriet, betales der almindeligvis til kursus i sløjd og husfid fra 50 til 150 kr. pr. elev, håndgerning fra 50 til 100 kr., syning af nyt fra 30 til 90 kr. pr. elev, porcelænsmalning 75 til 100 kr. pr. elev. I de øvrige aftenskolefag må eleverne i alt væsentligt selv afholde udgifterne til bøger, kladdehæfter m. m., hvad der også er ganske rimeligt. Når det derfor anføres, at eleverne ikke har udgifter ved deltagelse i denne undervisning, er det ikke rigtigt. Hvis man derudover vil pålægge eleverne at betale for selve undervisningen, for et normalt hold på 60 timer, hvortil udgiften pr. elev jo vil andrage 30 kr., vil der sikkert være et vist antal personer, der ikke mener at have råd til at deltage i undervisningen; og aftenskolen, den for demokratiet så vigtige skoleform, vil derved få slagside og miste sin betydning.

For så vidt angår den landbrugsfaglige undervisning, var der før loven af 1954 pligt for eleverne til at betale et vist vederlag for undervisningen, men i ungdomsskolekommissionen var der enighed mellem alle repræsentanter for de politiske partier om at ophæve denne betalingspligt for eleverne. I den nye særlige skoleform: forberedelseskursus til visse tekniske uddannelser, der får tilskud efter reglerne om aftenskoler, er indskrivningsgebyret noget højere end i den almindelige aftenskole. Efter de foreliggende oplysninger går ge-

[Undervisningsministeren.]

byret enkelte steder helt op til 75 kr. pr. elev; det overvejende almindelige ved disse skoler er sikkert omkring 25 kr. pr. elev, men her er også tale om en undervisning, der forbereder til eksamen. Der er knyttet rettigheder til den undervisning, man her gennemfører, hvad der ikke gælder for den almindelige aftenskoleundervisning.

Endvidere har forslagsstillerne foreslået, at den hidtidige minimumstimeløn i loven i overensstemmelse med den af de fleste aftenskoler fulgte praksis fastsættes som gældende timeløn. Besparelsen for stat og skolefond er ved denne ændring anslået til 300 000-400 000 kr. Denne beregning stemmer med den af ministeriet i foråret 1957 foretagne og skal sikkert nok vise sig at være rigtig. En væsentlig del af denne merudgift falder i øvrigt inden for Københavnsområdet. Efter forslaget er der intet til hinder for, at kommunerne kan yde tilskud til en løn, der er højere end minimumslønnen, men stat og skolefond vil kun komme til at yde refusion i forhold til minimumslønnen. I ministeriets bekendtgørelse af 12. oktober 1954 hedder det, at anvendelsen af højere løn end minimumslønnen med eventuelt alderstillæg må begrænses til tilfælde, hvor det vil være ønskeligt at sætte lønnen i rimeligt forhold til lærerlønnen ved stedlige skoler af tilsvarende karakter, d. v. s. handelsskoler, tekniske skoler, forsvarets civile undervisning m. v. En forhøjelse af lønnen vil bortset herfra i undtagelsestilfælde kunne være naturlig, hvor det findes ønskeligt at påskønne særlige kvalifikationer hos en lærer. Lønnen bør kun i undtagelsestilfælde forhøjes helt op til maksimum. Man har yderligere i denne bekendtgørelse optaget den i folketingsudvalgets betænkning indeholdte bemærkning om, at 50 pct.s tillægget til timelønnen må betragtes som en undtagelse, og at det påhviler kommunerne at vise tilbageholdenhed med hensyn til at yde dette tillæg. Både ministeriet, amtsundomsnævne og kommunerne har vist stor tilbageholdenhed med hensyn til at godkende højere betaling end minimumslønnen. Det må imidlertid anses for uheldigt, om man fratager skolerne mulighed for at gå op over minimumslønnen, når der foreligger en særlig motivering herfor efter de angivne

retningslinjer. Ungdomsskolerne og aftensskolerne skal stå på lige fod med handelskoler, tekniske skoler o. lign. i konkurrencen om de gode lærerkræfter. De sidstnævnte skoler byder tilmed på den fordel, at undervisningen som regel er indrettet som dagundervisning, hvad lærerne naturligvis ofte vil foretrække.

Naturligvis vil nogle af aftenskolens deltagere kunne betale 30 kr. ekstra for en vinter ud over de måske 50-100 kr., de i forvejen betaler til materialer o. lign., men der vil også være adskillige, der af den grund ikke kommer i aftenskolen, og er det rimeligt? De deltagere, der har råd til at betale, kommer i øvrigt til at yde deres bidrag gennem deres skattebetaling. Er det alligevel ikke betænkeligt at forlade det gode gamle, demokratiske princip, at samfundet opmuntrer den jævne mand til at udvide sine kundskaber? Det frivillige oplysningsarbejde har gennem tiderne været en mægtig løftestang i vor folkelige kulturelle udvikling, og det har da også haft betydning i det praktiske erhvervs- og produktionsliv.

Når man undertiden fremfører, at Danmark har kortere obligatorisk undervisning i barneskolen end mange andre lande, hvad vi jo har, og ingen obligatorisk ungdomsundervisning, har vi heroverfor kunnet fremhæve, hvor meget værdifuldt frivilligt oplysningsarbejde der er i gang i Danmark. Ser man på sagen ud fra rent økonomiske synspunkter, må det stå ganske klart, at den dag, en udvidet obligatorisk undervisning bliver gennemført, bliver der tale om udgifter for det offentlige af en helt anden størrelsesorden. At det også betyder noget samfundsmæssigt og set fra et folkeligt synspunkt, at befolkningen i byerne og ude i sognene har noget interessant og belærende at samles om, hvor man mødes uden hensyn til stand og stilling eller sociale forhold, er jeg heller ikke et øjeblik i tvivl om.

For nogle år siden blev der nogle steder i pressen klaget over, at der under aftenskoleloven blev gennemført kursus, som ikke havde egentligt undervisningsmæssigt indhold. Undervisningsministeriet og tilsynet har været opmærksom på dette forhold og har gennemført en strengere kontrol og et mere effektivt tilsyn over for de områder,

[Undervisningsministeren.]

klagerne omhandlede. Jeg tror, det er grunden til, at der nu kun rent undtagelsesvis fremkommer kritik over aftenskolens kursus, og at der under de mange forhandlinger, vi i undervisningsministeriet har ført med amsundgdomsnævn og med kommunale repræsentanter ved forberedelsen af lovforslaget om revision af ungdomsskoleloven, det lovforslag, jeg har fremsat, og som er til behandling her i dag, ikke er kommet nogen kritik til orde af det undervisningsmæssige indhold i aftenskolen. Aftenskolen skal stå som et tilbud, som samfundet er interesseret i bliver benyttet af så mange som muligt, og således at ingen holdes borte af økonomiske grunde. Jeg tror, man står sig ved at fastholde denne hævdvundne demokratiske linje.

Efter venstres og de konservatives forslag er det skolerne eller kommunerne, der kan bestemme, om undervisningen skal være gratis. Jeg tror, som jeg allerede har sagt det, at det overvejende antal skoler og kommunalbestyrelser vil bibeholde den gratis undervisning. Forslaget vil derfor meget let medføre stor ulighed for befolkningen fra kommune til kommune, hvis enkelte kommuner, enkelte skoler gennemfører en anden ordning; det anser jeg også for uheldigt. Og hvis det er de store kommuner med de mange aftensskoler, der opretholder den gratis undervisning, bliver den samlede besparelse for det offentlige kun meget lille.

Det, jeg mener der kunne være tale om med hensyn til betaling for deltagelse i aftensskoleundervisning, var, at de indskrivningspenge, som aftenskolen kan opkræve, måske kunne forhøjes lidt, og pengene så som hidtil gik til aftenskolens egne formål. Men jeg mener, som jeg allerede har sagt, at vi principielt bør fastholde den hidtil fulgte linje med gratis undervisning, et standpunkt, som alle politiske partier hidtil har været ganske enige om.

Formanden: Det ærede medlem hr. Justesen har ordet som ordfører for forslagsstillerne til det under dagsordenens punkt 9 opførte lovforslag.

Justesen: Folketinget har i de senere år på flere forskellige områder beskæftiget sig med undervisning og undervisnings-

forhold. Vi har ændret folkeskoleloven, vi har haft spørgsmålet om lærlingeforhold, om tekniske skoler og om de højere skoler til revision. Det er derfor naturligt, at turen nu kommer til nogle af de grupper, der ikke omfattes af de andre love.

Det lovforslag, som er fremsat af undervisningsministeren, forsøger at skabe rammen om en undervisning af de 14—18-årige for dermed at være med til at lette overgangen fra skolegang til erhvervs-mæssig beskæftigelse, idet den vil komme til at ske mere gradvis end hidtil. Denne opgave tilgodeses såvel ved de forskellige former under aftenskoleloven som ved de former, vi har kendt tidligere inden for det frie undervisnings- og oplysningsarbejde, som i overvejende grad varetages af efterskoler o. lign.

Lovforslagets sigte må jo være at give de 14—18-årige, dem, der ikke ved en videregående skolegang i eksamensklasse el. lign. eller ved indtræden i et eller andet fag modtager undervisning, kundskaber ud over dem, de har modtaget i barneskolen, og jeg tror, at dette er tiltrængt. Vi har måske, i højere grad end rimeligt er, beskæftiget os med den højere uddannelse, vi har favoriseret denne på den praktiske uddannelses bekostning. Jeg tror, en begrundelse mere må siges at være den, at mange unge måske for øjeblikket tilbringer en delvis tilfældig og planløs ungdomstid. Gennem denne lovgivning har man mulighed for at give disse unge tilbud af forskellig art.

I mange år har disse forskellige former for frivilligt oplysningsarbejde og folkeoplysende virksomhed givet denne form for ungdomsundervisning, og det har været af afgørende betydning og øvet en stor indflydelse på udviklingen lige fra dens start i Rødning i 1844, og det gælder fremdeles. Det er en speciel dansk form, særegen i sin karakter, men den passer til os, fordi den bygger på et grundlag, der er tilvejebragt gennem frivilligt folkeligt oplysningsarbejde. Det er ikke startet af staten, det er et folkeligt oplysningsarbejde, der er kommet fra de enkelte, fra de folkelige rørelser i by og på land, og der vil blive bygget videre herpå.

Ministerens lovforslag omfatter adskillige områder. Det vedrører skolelovens 8. og 9. skoleår, de forskellige former for al-

[Justesen.]

mindelig skoleundervisning, og det samfundsmæssige, det mere erhvervsmæssige samt bidrager til, som der står: „at give deres ungdomsliv. . . . forøget mening og indhold“, og det omfatter klubber, ungdomskostskoler og efterskoler. I lovgivningen på dette område har vi tidligere i overvejende grad lagt vægt på det alment oplysende, selv om det skal indrømmes, at det erhvervsmæssige spiller en stedse større og større rolle. Vi er ved dette lovforslag gået et skridt videre, samtidig med at der er kommet andre ting ind i billedet, som vi er lidt betænkelige ved.

Det drejer sig f. eks. om det, der står i bemærkningerne under afsnittet andre skoleformer: „særlige skoleformer, der forbereder til eksamen“. Det er i forbindelse med uddannelsen af tekniske assistenter o. lign. Jeg mener ikke, dette hører hjemme under denne skoleform. Det har ikke været der tidligere, og det kan vist ikke være rigtigt, at forberedelse til en eksamen hører hjemme under ungdomsundervisningen.

I lovforslagets § 10, stk. 3, er der indføjet en bestemmelse om, at eleverne kan få et bevis, „om hvis form og indhold der gives nærmere regler af undervisningsministeren“. Jeg må opfatte dette som et skridt henimod det rettighedsgivende bort fra det alment oplysende og orienterende, der indtil nu har karakteriseret denne undervisningsform. Jeg vil for øvrigt gerne spørge den højtærede undervisningsminister, om han kan give en nærmere forklaring på dette bevis, hvad det vil indeholde, og hvad det vil gå ud på.

Hvad angår de forskellige undervisningsformer, der omtales i lovforslagets § 2, har jeg med tilfredshed bemærket, at der under punkt 1 angående den almene ungdomsskole i særlig grad er lagt vægt på fagene dansk og regning. Jeg synes, det er i sin orden, da grundlaget i såvel den almindelige folkeskole som under andre skoleformer må siges at være disse to fag. Denne skoleform har en varighed af 144 timer, der er delt op i 4 timers undervisning i 36 uger, og det angivne timetal må ses i relation til bestemmelsen om den ugentlige frieftermiddag. Her er tale om en udvidelse i forhold til den gældende lov, hvor der i § 1, stk. 4, står:

„Unge mennesker mellem 14 og 16 år har ret til en ugentlig frieftermiddag uden tab af arbejdsløn for at deltage i ungdomsskolens dagundervisning, såfremt der ikke ved arbejdsaftalens indgåelse er truffet modstående aftale vedrørende dette spørgsmål.“

Denne bestemmelse foreslås udvidet, så at den kommer til at gælde til det 18. år i stedet for det 16. år, og desuden er ordene „såfremt der ikke ved arbejdsaftalens indgåelse er truffet modstående aftale“ blevet slettet. Denne ændring betyder, at bestemmelsen sætter sig ud over frivilligt indgåede aftaler mellem unge og arbejdsgivere. Det finder jeg er uheldigt, da loven i øvrigt, som også den højtærede undervisningsminister var inde på, bygger på frivillighedsprincippet, på tilbud, der ydes og gives til den enkelte. Her er tale om et andet ordvalg, og det mener jeg bør fjernes.

Udvidelsen fra 16 til 18 år og de 36 ugers undervisning kan vi se på i udvalget, men jeg finder dog allerede på nuværende tidspunkt grund til at pege på, at de 36 uger dog vist må ændres til 26 uger af den simple grund, at vi i mange tilfælde i højere og højere grad går over til halvårs fæstemål, og at det derfor vil være en fordel eller rettere sagt en nødvendighed, om loven formes på en sådan måde, at et kursus af denne karakter kan afsluttes inden for et sådant fæstemåls rammer.

Under punkt 2 er nævnt en skoleform af en mere erhvervspræget art, en mere erhvervspræget undervisning. Denne undervisningsform står åben for alle i 16-17 års alderen, enten de har deltaget i anden undervisning tidligere, eller de kommer direkte fra folkeskolen. Her er tale om en fremadskridende undervisning, som f. eks. landbrugsfaglig undervisning, huslig eller anden grundlæggende erhvervsuddannelse. Jeg finder, det er en undervisningsform, som, hvis den bliver sat rigtigt i gang, kan få afgørende betydning på visse områder.

Hvad den tredje form angår, den 2-årige ungdomsskole, er her jo specielt tale om de unge, der ikke har gennemgået folkeskolens 8. eller 9. klasse. Den er tilrettelagt efter retningslinjer, der er gældende i disse to klasser. Den strækker sig over 480 timer årlig og kan oprettes enten som dagskole eller

[Justesen.]

som kombineret dag- og aftenskole. Denne skoleform vil måske i nogen grad konkurrere med efterskolen, og derfor vil jeg gerne give udtryk for, at jeg er tilfreds med, at tilskudsreglerne til denne udmærkede skoleform, efterskolen, ved dette lovforslag nu foreslås bragt i overensstemmelse med gældende regler for højskoler, landbrugsskoler og husholdningsskoler; men jeg vil dog i samme forbindelse gerne over for den højtærede minister pege på den urimelighed, der er en følge af folkeskoleloven, at tilbuddet til de unge om et efterskoleophold kun gælder i 1 år. Jeg henstiller til den højtærede undervisningsminister, hvis det er muligt, at ændre dette til 2 år. Jeg tror, det ville have overmåde stor betydning.

I bemærkningerne til lovforslagets § 2 tales der om en individuel erhvervsrådgivning. Der står, at der skal ydes bistand af den offentlige arbejdsanvisning. Jeg finder ingen grund til, at vi tager dette element med ind i undervisningen. Vi ved, at der gennem lærerorganisationer og ad anden vej, gennem kursusvirksomhed, gives lærerne mulighed for at give den fornødne erhvervsrådgivning.

Hvad angår bestemmelserne om ungdomsnævne og disses sammensætning, foreslås der en ændring, som efter min mening er noget uhensigtsmæssig. Der er jo i lovforslaget tale om 3 eller måske endda 4 forskelligt sammensatte nævn. Jeg synes det vil være forkert at operere med disse forskellige nævn i hver kommune. Det vil betyde en udvikling, der går i modsat retning af forenkling. Jeg ser ikke bort fra, at det måske, hvor det drejer sig om de større bysamfund, er nødvendigt med flere forskellige nævn eller nævn sammensat på forskellig måde, men jeg tror dog, at den højtærede undervisningsminister vil give mig ret i, at i alle landkommuner vil det være fuldstændig unødvendigt med denne nyskabelse inden for ungdomsnævne. I bemærkningerne kræves som betingelse

for foreningers og organisationers indstillingsret til disse ungdomsnævn,

„at disse i sidste valgperiode har virket i aftenskoleundervisningen eller i det frie oplysningsarbejde.“

Og der står videre, at deres repræsentation nogenlunde bør svare til omfanget af den oplysningsvirksomhed, som disse organisationer har udført. Jeg synes, at denne bestemmelse er vel kategorisk, og det er måske også den opfattelse, den højtærede minister har haft, da han har tilføjet, at man dog ikke har ment, at denne bestemmelse burde optages i selve loven.

En af de ting, som man ofte støder på, og som også den højtærede minister var inde på, er de såkaldte hobbyfag. Vore følelser over for den del af undervisningen, der omfatter, skal vi sige kursus i kludeklip, er af en ganske anden art end de følelser, vi omfatter den øvrige del af aftenskolens arbejde med. Jeg mener, at vi bør stræbe efter at skelne mellem undervisning og underholdning. Vi ved jo allesammen, hvordan folk i alle aldre samles under ungdomsundervisningen og dyrker deres forskellige hobbies. Er det en opgave for staten at medvirke hertil? Eller tør man ikke sige til befolkningen, at den form for underholdning må de selv betale? I vort forslag går man ud fra, at når det drejer sig om voksne deltagere i aftenskolen, er det naturligt, at disse selv betaler en beskedne del af de påløbende udgifter.

Den højtærede minister udtalte, at hvis vort forslag blev gennemført, troede han ikke, at kredsene, som stod bag ved oplysningsarbejdet, ville opkræve det beskedne gebyr af deltagerne. Men dette indebærer jo ikke, at de så ville kræve beløbet af staten; der ville i alt fald blive tale om en besparelse for staten.

Ministeren nævnede som et argument for at bibeholde den gratis undervisningsform under denne lovgivning, at det ville blive dyrere, hvis man gik over til en obligatorisk skolegang — sådan forstod jeg

[Justesen.]

i hvert fald den højtærede minister. Her gør jeg opmærksom på, at vort forslag heller ikke opererer med de unge mellem 14 og 18 år, men det drejer sig om dem, der er i den voksne alder; så det er et ganske andet forhold, der her er tale om.

Det blev også nævnt, at fagene syning, porcelænsmaling o. lign. medførte en ikke ubetydelig udgift for den enkelte kursusedtager. Det må dog vist også være rimeligt, at man, hvor man præsterer noget, skal vi sige skaber noget varigt, er med til at betale udgifterne ud over, hvad kursus i øvrigt koster.

I spørgsmålet om, hvorvidt opkrævning af et beskedent vederlag ville afholde nogen fra deltagelse, er jeg heller ikke enig med den højtærede undervisningsminister. Jeg gør opmærksom på, at ifølge vort forslag drejer det sig kun om 50 øre pr. time. Jeg vil gerne spørge, om det er dette beløbs størrelse, der har en afskrækkende karakter. Det er dog stærkt begrænset, hvad man kan erhverve sig for dette beløb for øjeblikket, bl. a. takket være den inflation, vi har haft indtil nu.

Om vort forslag om lærerlønningerne, om bortfaldet af dette tillæg på de 50 pct., sagde den højtærede minister, at det var jo kun i meget ringe udstrækning, lovens bestemmelse om at yde tillæg blev taget i brug, og det er jo rigtigt. Det lod til efter den højtærede ministers udtalelser — og jeg vil gerne spørge, om vi må forstå det på den måde — at de kommuner, der giver dette procentvise tilskud, foretager en udvidelse ud over cirkulærets ånd. Det var i hvert fald den opfattelse, man godt kunne få af den højtærede ministers udtalelse.

Jeg vil gøre opmærksom på et andet forhold, når vi drøfter gratis eller ikke-gratis ungdomsundervisning, og det er dette: det er ikke ualmindeligt, at en deltager melder sig til mere end ét kursus. Det mener jeg er en uheldig praksis, og det er i hvert fald min opfattelse, at vi ved vort forslag vil være med til stærkt at begrænse denne praksis.

Ud fra vort ønske om at skabe de bedste betingelser for ungdomsundervisningen i øvrigt vil jeg gerne på mit partis vegne tilsige vor medvirken til et sagligt og grun-

digt udvalgsarbejde efter de synspunkter og retningslinjer, som jeg her har givet udtryk for.

Poul Hansen (Grenå): Loven om ungdomsundervisning, som nu skal revideres, omfatter som bekendt en lang række forskellige skole- og undervisningsformer med ungdomsskolerne, efterskolerne og aftenskolerne som det mest omfattende. Lovforslaget tager sigte ikke mindst på at imødekomme ønsker i forbindelse med betænkningen om den ikke-faglærte ungdomsuddannelse, hvorimod de øvrige dele af ungdomsskoleloven ikke foreslås ændret i nær samme omfang.

Da der i pressen har været en del ret pågående kritik navnlig af aftenskolen, skal jeg på mit partis vegne først fremsætte et par mere principielle bemærkninger herom.

Det er i høj grad glædeligt, at pressen viser både aftenskolen og ungdomsskolen interesse. I et moderne demokratisk samfund, som lægger afgørende vægt på sin ungdoms og sine borgeres personlige og almenmenneskelige uddannelse, og som også ønsker at gøre sit arbejde og erhvervsliv så effektivt og kvalitetsbetonet som muligt, er både ungdoms- og voksenundervisningen så vigtig en sag, at det ville være katastrofalt, om denne interesse manglede. Det er vel også nok fuldt forståeligt, når der i visse dele af dagspressen kan opstå refleksioner i forbindelse med de offentlige tilskud, som ikke alene ydes til den mere neutrale kommunale aftenskole, men også til en række større eller mindre oplysningsforbund, der har en vis tilknytning til de politiske bevægelser. Jeg skal således — med den højtærede formands tilladelse — blot citere en overskrift fra dagbladet Information. Den lyder sådan: „Er aftenskolen prisgivet karrieremagere og politikere?“ Er denne kritik, hvor man i tilgift kaster et ødiøst skær kan man nok sige over politikkerne, berettiget? Må jeg sige som min erfaring, at selv om oplysningsforbundene havde haft den bedste vilje af verden til at tjene de politiske partier som agitatorer med tilskud under denne lov, kunne det, så vidt jeg kan vurdere det, ikke gennemføres. Det må huskes, at der er tale om en frivillig undervisning og et frivilligt oplysningsarbejde, hvor deltagerne uden videre falder fra,

[Poul Hansen (Grenå).]

såfremt undervisningen ikke er som ventet. En fremtrædende pædagog skal engang have sagt til en ung lærer — jeg citerer igen —: „Deres fornemste og sværeste opgave som lærer er at holde bæsterne vågne.“ Det ville ingen lærer kunne aften efter aften, såfremt timerne havde karakter af propagandamøder. Frafaldet ville blive enormt, og kommer deltagerantallet under de lovbestemte 10 pr. aften, mister holdet sit tilskud og læreren sin betaling. Det er efter min mening en ganske fortrinlig regulator på tingene. Det skulle være en ren selvfølge i et demokratisk land, at forskellige skoler kan virke side om side ud fra hver sit livssyn og med samfundets støtte, så alle kan være med. Betingelsen må være, at der gives en i øvrigt objektiv undervisning, og at ordet er frit for enhver mening. Det må gælde alle emner fra økonomi og politik til kunst, litteratur, religion o. s. v. Ængstelig og blegstog neutralitet vil virke kedssommeligt og lammende på enhver levende tanke. Vi må tværtimod være dybt interesseret i, at der foregår en åndelig brydning i landet, og at den engagerer så mange som muligt af landets borgere.

Efter manges mening oplever vi netop i disse år en tiltagende apati eller ligegyldighed over for alle former for åndsliv fra religion til politik. Dette kan skyldes en mosaik af mange forskellige årsager, men navnlig måske, at vi engagerer os stærkere og stærkere som effektive producenter og som effektive forbrugere, så livsvigtige åndelige interesser skubbes i baggrunden, medens fritiden må bruges til afslapning. De store fremskridt i produktion og levestof, som sker i denne tid, ønsker vel ingen at antaste, men vi skal efter min mening passe på, at den store materielle fremgang ikke fører til en katastrofal slagside i vor tilværelse.

Under sådanne forhold er ethvert ordentligt oplysningsarbejde, der tjener både den åndelige og den politiske interesse og kvaliteten i landet, af stor samfundsmæssig og almenmenneskelig værdi. Over for dette kan brugen af nogle få millioner af skatteydernes penge ikke spille den rolle, og det må vel berolige de ængstelige med hensyn til politisk propaganda, at omkring halvdelen af pengene går til den mere neutrale

kommunale aftenskole, så at der også her er frit valg.

Man bør måske føje til, at også den med rette fuldt anerkendte folkehøjskole arbejder ud fra et livssyn. Engang blev dette også bebrejdet den, men den ville ikke have kunnet gøre sin gerning, såfremt den ikke havde haft sin mening om tingene.

Under alle omstændigheder er antipatien eller ligegyldigheden en langt, langt større fare i et demokratisk kultursamfund end den politiske propaganda. Her er absolut ingen grund til strid. I de fleste tilfælde kan spørgsmålet om en bestemt politisk opfattelse i det hele taget vanskeligt komme ind i billedet i den almindelige undervisning i aftenskolen. Må jeg nævne studiekredse om hjem og skole med materiale udarbejdet af en fremtrædende pædagog, om markedsplanerne med materiale udsendt af samtlige store erhvervsorganisationer eller om samarbejdsudvalg, hvor en del materiale stammer fra handelsministeriets produktivitetsudvalg, Dansk Arbejdsgiverforening og Landsorganisationen De samvirkende Fagforbund. Eller må jeg nævne arbejdsret, hvor det simpelt hen drejer sig om at forklare retsforholdet mellem arbejdsmarkedets parter. Mon nogen kan være i tvivl om, at oplysningsarbejde som her anført bidrager til at fundamentere sandfærdig indsigt i de nævnte meget vigtige emner?

Et andet kritiseret forhold i aftenskolen er, som allerede nævnt, de såkaldte hobbyfag, som unægtelig også har fået forøget tilslutning i de senere år. Man anfører navnlig det urimelige i, at man kan flette peddigrør og klippe kludeklip for det offentliges penge. I loven om ungdomsundervisning af 1954 siges der, at der bl. a. kan undervises i manuelle fag som sløjd, husflid og håndgerning. De famøse peddigrør må imidlertid falde uden for rammerne som selvstændigt undervisningsfag, fordi det kan læres på en time eller mindre, og loven kræver, at der time for time skal gives en egentlig undervisning, og det vil sige en fremadskridende, veltilrettelagt undervisning. Det forekommer mig ganske klart, at en undervisning, der ikke opfylder dette meget væsentlige krav, kvalitetskrav kan man vel sige, bør kunne fratages de offentlige tilskud.

[Poul Hansen (Grenå).]

Derimod ville det i øvrigt efter min mening være urimeligt at fjerne de manuelle fag, som har gammel hævd i aftenskoleundervisningen, blot fordi efterspørgslen stiger. For det første er det jo nok sådan, at de manuelle fag for mange repræsenterer indgangen til deltagelse i aftenskoleundervisningen, og i så fald er de alene derved meget værdifulde, men dertil kommer, at jo stærkere presset på både det producerende og det forbrugende menneske bliver, jo stærkere føles trangen til afkobling og til kontakt med andre opgaver i en rolig og mindre anspændt atmosfære. Det må naturligvis indrømmes, at aftenskolens formål ikke er arbejdssterapi, men skulle denne opgave blive røgtet side om side med det egentlige formål, kan man måske sige, at hobbyundervisningen sparer samfundet for helbredelsesomkostninger af en helt anden størrelsesorden. Dertil kommer, at det egentlig altid har været anset for både nyttigt og udviklende at undervise folk i de forskellige former for anerkendt håndgerning og husflid, som nu engang findes, men emnet er måske, når det kommer til stykket, mindre afgørende end den alvor og det kvalitetsmæssige niveau og den pædagogiske kunnen, der kommer til anvendelse i undervisningen.

Det er måske også rimeligt at fastslå, at vi har en fri aftenskole, også i den forstand at emnevalget ikke bestemmes alene af skolernes ledelser, men af efterspørgslen, altså af det behov for undervisning, som befolkningen nu engang føler. En ny stor mekaniserings- og specialiseringsbølge er i gang inden for næsten alle arbejdsgræne; at mange derfor føler trang til en personligt præget igangsettende beskæftigelse i fritiden, er i og for sig så ligetil. Dette kan imidlertid ikke gøres uden vejledning og oplæring. Et bredt anlagt oplysningsarbejde, der ikke skal spørge om kvalifikationer hos eleverne, men må tage folk dér, hvor de står, kan derfor ikke begrænses til boglige sysler alene.

Det er derimod fuldt ud rimeligt, at der våges over kvaliteten i undervisningen; dette bør måske tydeliggøres i loven ved en bestemmelse om, at praktiske fag, som ikke rummer mulighed for at gennemføre

en egentlig fremadskridende undervisning, ikke kan gennemføres.

Jeg skal derefter sige et par ord om de foreliggende ændringer i bestemmelserne vedrørende ungdomsskolen. Det er en smule vanskeligt ud fra det foreliggende statistiske materiale at fastslå, hvor mange unge ufaglærte der er tale om. Den årgang unge, der fyldte 18 år i 1957 udgør i alt 65 000; af disse var ca. 30 000 efter det statistiske bureaus skøn enten fortsat skolesøgende eller i lære inden for handel, håndværk og industri. En årgang ufaglærte må derfor nu formentlig være på omkring 35 000-40 000. Af disse er ca. 10 000 beskæftiget i landbruget, og andre 10 000 er husassistenter. Der er altså tale om store grupper af unge, og tallet er utvivlsomt stigende, idet tilgangen af unge til arbejdsmarkedet vokser stærkere end uddannelsespladsernes antal.

Erhvervsuddannelse er bl. a. særligt karakteriseret ved de prøver og eksaminer, som afrunder den. Stort set tager denne uddannelse sin begyndelse samtidig med undervisningspligtens ophør i 14 års alderen. Da en udvidelse af undervisningspligten til et 8. og eventuelt 9. skoleår lader vente på sig, har undervisningsministeren med rette fundet det nødvendigt at foreslå sådanne ændringer i ungdomsskolen, at de voksende krav i størst mulig grad imødekommes i sammenhæng med foranstaltninger foreslået af den højtærede arbejdsminister. Den nuværende lovgivning om ungdomsskolen bestemmer, at de unge skal have en halv fridag om ugen til at besøge ungdomsskolen. Det er imidlertid kendt, at der er taget sådanne forbehold i loven, at virkningerne har været minimale. I lovforslaget foreslås nu disse forbehold fjernet, således at alle unge skal have denne halve fridag for at besøge ungdomsskolen, der jo normalt bliver på 144 timer. Forhåbentlig kan denne bestemmelse vedtages uden afkortning. Man har fra flere sider ytret forbavselse over, at det virkelig må anses for nødvendigt at give de unge lejlighed til at besøge ungdomsskolen om dagen, når de samtidig har store fritidsproblemer, som en aftenskoleundervisning i hvert tilfælde kunne formindske. Formålet må imidlertid være, at alle, der ikke har

[Poul Hansen (Grenå).]

besøgt de frivillige 8. og 9. klasser, kommer ind i ungdomsskolen, og dette kan ikke løses gennem frivillig aftenskoleundervisning.

Den højtærede undervisningsminister foreslår, at den eksisterende ungdomskole med sin blanding af almindelig og erhvervsbetonet undervisning skal fortsætte med at bestå, men foreslår desuden to nye typer, en erhvervspræget, branchebetonet skole, som både skal kunne optage elever, der kommer lige fra folkeskolens 7. klasse, og elever, der har gennemgået 8. og 9. klasse, eller som tidligere har besøgt den almindelige ungdomsskole.

Det er utvivlsomt her, den nye fane hejses, og der kan her være tale om at drage en parallel til den erhvervsprægede undervisning, som gives de unge, der fortsætter skolegangen i gymnasierne eller kommer i lære. I denne skoletype ligger efter min mening fremtiden gemt for den endnu helt ufaglærte ungdom. Forhåbentlig kan den gradvis udbygges, så at den tåler virkelig sammenligning med anden erhvervspræget ungdomsuddannelse.

Endelig foreslås det at oprette en 2-årig ungdomsskole for de 14—18-årige med mindst 480 undervisningstimer årlig.

Denne skole er beregnet for unge, der af en eller anden grund ikke har gennemgået 8. og 9. klasse, og må altså siges at være en skole af midlertidig karakter, for så vidt som man må regne med, at vi får obligatoriske 8. og 9. klasser senere hen; under de givne forhold er det utvivlsomt nødvendigt.

Det kan ikke nægtes, at den højtærede undervisningsminister har gjort sig stor umage for at skaffe de unge så mange og så varierede klasser som muligt for at få gang i uddannelsen. Måske kan der være nogen grund til at nære frygt for, at både forældre og de unge selv vil finde det svært at finde rede i den række af alternativer, de kommer ud for, men en god vejledning kan dog sikkert råde bod på dette. Der er grund til at sige den højtærede undervisningsminister en varm tak for disse bestræbelser og udtale håbet om, at netop den store rigdom af muligheder vil løse spørgsmålet om at sikre alle unge den uddannelse, deres placering i et moderne arbejdsliv kræver.

Om forslag til lov om ændring i lov om

ungdomsundervisning m. v., fremsat af medlemmer af venstre og det konservative folkeparti, vil jeg sige, at det må forekomme betænkeligt at bryde et gammelt princip om, at undervisningen er gratis, således at alle derved stilles absolut lige. Det er jo i det hele taget yderst forskelligt, hvad samfundet ofrer på sine forskellige borgeres uddannelse. Det kunne måske i denne forbindelse være rimeligt at spørge den højtærede undervisningsminister, hvad det egentlig koster samfundet at uddanne f. eks. en sagfører eller en ingeniør. Svaret må formentlig blive noget i retning af, at de 4 mill. kr., man mener at kunne spare ved indførelse af de famøse 50 øre, der vil berøre 350 000 elever i aftenskolen, svarer til, hvad det koster samfundet at give 50 eller måske 100 mennesker en højere uddannelse. Også på den højere uddannelses område finder mit parti det rimeligt at stille mod gratis undervisning netop for at fjerne undervisningsprivilegierne og stille alle samfundets borgere lige i muligheder.

Ninn-Hansen: Der er jo allerede på dette tidspunkt af debatten sagt så mange og meget rigtige bemærkninger om værdien af den undervisning, der foregår i de forskellige skoleformer på grundlag af denne lovgivning. Jeg synes, det er fuldstændig rigtigt at hævde værdien, heraf. Jeg kan navnlig henvise til de bemærkninger, der blev fremsat herom af det ærede medlem hr. Justesen både om det af den højtærede undervisningsminister fremsatte forslag og om det af medlemmer af venstre og det konservative folkeparti fremsatte forslag. Det er jo heldigvis således, at man fra alle sider lægger overordentlig vægt på at give både de helt unge og de noget ældre adgang til at gennemføre en undervisning i deres fritid, og derfor lægger vi også megen vægt på at få en god lovgivning her.

Det samme var jo tilfældet i 1954, da vi fik den ny lov om ungdomsundervisningen. I de, jeg tror det var 25-30 udvalgs-møder, vi holdt dengang, bestræbte vi os fra alle sider for at nå et godt resultat, og det lykkedes os da også at nå et resultat, som alle kunne enes om med undtagelse af retsforbundet, som vi vel har et vist håb om at få med denne gang til en lovgivning. Det må vi nu drøfte i udvalget, men i

[Ninn-Hansen.]

udvalget er den højtærede indenrigsminister jo ikke til stede, og det var den højtærede indenrigsminister, der sidste gang i særlig grad tog afstand fra det og fremsatte ønske om nogle ændringer, som jeg håber vi i nogen grad har efterkommet med det forslag, vi har fremsat. Jeg ved ikke, om det er tilfredsstillende for den højtærede indenrigsminister, og om det er muligt at formå den højtærede indenrigsminister til at meddele det her under debatten. I går lykkedes det jo dog at få den højtærede økonomiminister til at stige ned fra sit ophøjede nordiske stude og gå ind i en voldsom diskussion om apotekervæsenet, så måske kunne vi formå den højtærede indenrigsminister til i dag at meddele, om vi har opfyldt nogle af de ønsker og taget hensyn til den kritik, der blev fremsat fra retsforbundets side med den højtærede indenrigsminister som ordfører.

Jeg synes, at værdien af denne lovgivning er så stor, at jeg på ét område vil anmode den højtærede undervisningsminister om at overveje, om man ikke skal give plads for, at den kan udvides til nye områder. Der står i lovforslaget i slutbestemmelsen, at loven ikke gælder for Grønland — den kan sættes i kraft for Færøerne, men ikke for Grønland — men med de tanker, der er om en højskoleordning i Grønland — jeg håber, vi ved lejlighed kan få nærmere at vide om, hvor langt man er kommet med disse tanker — var det måske en idé at overføre nogle af mulighederne her til den grønlandske befolkning.

Jeg tænker på en af de taler, den højtærede undervisningsminister har holdt i det høje ting i forbindelse med behandlingen af lovforslag angående aften- og ungdomsskoleundervisningen, hvor den højtærede minister har sagt noget meget rigtigt, at det måske netop er den undervisning, der foregår i disse aftenskoler, der sætter noget i gang, at man dér har drivkraften til det, der skal fremmes. Hvis der er nogen steder, man har brug for dette nye incitament, som en sådan undervisning kunne være, er det vel netop i Grønland med den stærke udvikling, der er foregået dér, og derfor vil jeg bede den højtærede minister overveje, om man kan overføre noget dertil, eller den højtærede minister mener, at det

er bedre at begynde med en egentlig højskole i Grønland.

Med hensyn til de to lovforslag, er der jo en afgørende forskel på det økonomiske område. Den højtærede ministers forslag betyder en årlig merudgift på 2 mill. kr. Det forslag, venstre og det konservative folkeparti har fremsat, betyder en årlig besparelse på 4 mill. kr. Der er altså, således som lovforslagene foreligger i øjeblikket, en forskel på ca. 6 mill. kr. for statskassen, hvilket selvfølgelig også må have interesse under debatten om de to lovforslag.

I øvrigt er der jo ikke tale om de meget store ændringer i det af den højtærede undervisningsminister fremsatte lovforslag. Ungdomsskolen og tanken om ved en frieftermiddag at give alle adgang til at deltage i undervisningen er vi velvilligt indstillet overfor. Sidste gang var der jo tale om en prøveordning, en overgangsbestemmelse, og vi vil da gerne overveje, om det kan være mere naturligt at sætte den her foreslåede bestemmelse ind.

Der er også foreslået en udbygning af ungdomsskolen. Jeg synes, det viser en erkendelse af, at der er et behov hos de aldersklasser, der skal dækkes af ungdomsskolen, for en videregående undervisning. Vi har jo ikke haft det samme syn på skolelovgivningen. Det konservative folkeparti havde ønsket om et obligatorisk 8. skoleår. Jeg synes, at der i det her foreslåede ligger en erkendelse af, at der havde været behov for at fastsætte en sådan undervisning i selve skolestrukturen, men når man ikke har gjort det, og den lovgivning er jo færdigdrøftet, vil vi selvfølgelig gerne gå ind i en overvejelse vedrørende en udbygning af ungdomsskolen, selv om vi synes, det andet havde været bedre og rigtigere; men den højtærede undervisningsminister ved jo alt om vort syn på skolepørgsmålet.

I forbindelse med aftensskoleloven vil jeg gerne have lov til at understrege betydningen af det, vi i hvert fald delvis nåede til sidste gang, nemlig at man må placere initiativet til den undervisning, der skal finde sted, hos de private, frivillige oplysningsforbund. Der var i det oprindelige lovforslag fra 1954 noget, synes jeg, der i høj grad lagde initiativet over til ungdomsnævnene i kommunerne. Vi fik en bestemmelse indsat i loven, hvorefter oplysningsforbundene altid

[Ninn-Hansen.]

havde lov til at udføre deres virksomhed, og vi kunne i og for sig godt tænke os at gå videre ad den vej, således at man ganske klart fastsætter, at initiativet må ligge dér, for jeg synes, det har vist sig at være rigtigt, at oplysningsforbundene, de frivillige kræfter, får denne opgave. På det område er jeg ganske enig med det ærede medlem hr. Poul Hansen (Grenå). Vi ser vel i denne forbindelse på to forskellige oplysningsforbund. Der er vel ikke noget mærkværdigt i, når jeg tænker på det, der er sket under denne lovgivning, at jeg i særlig grad tænker på Folkeligt Oplysnings Forbund, der for 12 år siden havde 450 deltagere og nu har 60 000 deltagere. Det er selvfølgelig et resultat af en dygtig ledelses virksomhed, først og fremmest den organisatoriske leder, hr. Mogens Olsen, men disse tal viser jo også, at man gennem denne lovgivning har givet en række nye folk mulighed for at kunne deltage i et aftenskolearbejde, og at der har været og vel stadig er et meget stort behov hos befolkningen for at få lejlighed til at følge en aftenskole.

Men jeg tror, at dette behov er så stort, at det, at der bliver taget en lille betaling, således som vi foreslår, ikke på nogen som helst måde vil forringe interessen for at deltage i denne undervisning. Jeg tror tværtimod, at det kan være farligt, hvis vi fortsat på dette og andre områder udbreder en vis form for gratismentalitet, en opfattelse af, at man kan få de goder, man nu ønsker, gratis. Vi har jo i vort lovforslag fritaget de unge under 18 år; dem har vi tilgodeset ved at tilbyde dem gratis undervisning, også i aftenskolen. Men det må være rimeligt, at alle de andre, der søger denne undervisning, der kan have mange forskellige former, således som det er tilfældet inden for alle oplysningsforbund og inden for de kommunale kursus, skal erlægge en betaling.

Vi har ved tidligere lejligheder rettet en kritik mod visse former for aftenskoleundervisning. Jeg har forstået, at der i mellemtiden ved den administration, der har været, er opnået forbedringer på nogle områder, men det er vel naturligt, at vi også i udvalget drøfter, om man ikke skulle søge den særlig hobbyprægede virksomhed, der foregår visse steder, begrænset. Vi tror, at en betalingsordning vil virke meget

regulerende og kun over for deltagerne vil understrege betydningen og virkningen af det, der foregår i aftenskolerne, således at interessen ikke vil blive mindre, men større.

Vi har også tidligere her i det høje ting drøftet et andet spørgsmål i forbindelse med denne lovgivning. Vi har ikke taget det med i vort lovforslag, for vi vil gerne følge de råd, der kan komme med hensyn til, hvordan vi skal forme en ændret lovgivning. Jeg tænker her på den udvidelse, der er sket for klubvirksomhederne, hvorefter man ikke længere forlanger, at de klubber, der ydes tilskud til, har et socialt formål, men også giver tilskud til andre klubber. Vi har jo, ligesom retsforbundet så stærkt gjorde det, da loven blev til, udtalt os stærkt imod disse tilskud til klubberne, og vi er blevet endnu mere betænkelige i mellemtiden, ikke mindst fordi vi har et stærkt indtryk af, at disse klubber er en alvorlig konkurrence over for det arbejde, hvortil der betales igennem kontingenter i alle landets tusinder af idrætsklubber. De henvendelser, der er kommet fra Dansk Idræts-Forbund, fra De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger og fra andre idrætsklubber, synes jeg viser, at vi er inde på et farligt område, hvor staten gennem sine tilskud gør konkurrence umulig for de private foreninger, der jo udøver et meget betydningsfuldt arbejde for ungdommen, et socialt betydningsfuldt arbejde. Derfor håber vi, at vi under arbejdet i udvalget kan søge at nå frem til en formulering, således at man selvfølgelig fortsat støtter de klubber, der udfylder et socialt formål, men ophører med at give tilskud til dem, hvis virksomhed kan betyde en alvorlig konkurrence for de idrætsklubber og andre private og selvbetalende klubber, jeg her har nævnt.

Til gengæld kunne man måske forvente, at idrætslivet var noget mindre forretningsbetonet, når det drejer sig om at udbrede kendskab til dets virksomhed, f. eks. gennem fjernsynet. Fjernseerne har jo i den sidste tid haft lejlighed til at følge noget, som nogle kalder sport: de meget sentimentale reklameshows fra Forum — de udgør jo et spørgsmål for sig selv for den højtærede undervisningsminister i forbindelse med problemet reklame i fjernsynet — de skulle i hvert fald nødig opfattes som noget, der har forbindelse med idrætten.

[Ninn-Hansen.]

Jeg tror, det ville have værdi, også med henblik på at udbrede kendskabet til den rigtige idræt, om hele dette spørgsmål blev noget mindre forretningsmæssigt præget, og om man lagde vægt på at udbrede kendskabet til den virkelige idræt gennem radio og fjernsyn, så man kunne skabe fornyet interesse på den måde, og hvis man så til gengæld fra statens side ville undgå at lave ubillig konkurrence over for idrætten, havde man dog nået et formål.

Med disse bemærkninger vil jeg gerne tilsige en velvillig behandling i udvalget. Den højtærede undervisningsminister kender vor kritik over for enkelte punkter af lovgivningen, men ved også, med hvilken velvilje vi ser på hele det arbejde, der udføres på grundlag af denne lovgivning, og hvor gerne vi ønsker at deltage i et arbejde, der kan føre til, at vi bliver enige på dette område.

Helge Larsen: Forslaget om ændringer i loven om ungdomsundervisning fører sig på smukkeste måde ind i den udbygning af vort undervisningsvæsen, som foregår så livligt i disse år, og jeg takker den højtærede undervisningsminister for forslaget fremsættelse.

Vi har i det sidste par år gennemført forbedringer af folkeskolen, skabt øgede adgangsmuligheder til eksamensuddannelse, realeksamen og studentereksamen, udbygget den højere undervisning og øget stipendie- og lånemulighederne for unge under uddannelse. Vi har skabt nye uddannelsesretninger inden for det tekniske område, som f. eks. uddannelsen til akademiingeniør og teknisk assistent; og lærlinguddannelsen både i håndværk og industri og i handelsfagene moderniseres og effektiviseres i disse år dels som følge af den nye lærlingelovs bestemmelser, dels som følge af nyt initiativ i erhvervene og de tekniske skoler. Der er, vurderer jeg, her tale om et stort fremstød, sigtende mod at byde den enkelte bedre vilkår for udnyttelse af hans evner og anlæg og med det formål at drage reserver frem til forøgelse af samfundsproduktionen, dette ord taget i dets videste betydning af både materiel og immateriel produktion.

Men ét område har været delvis, måske endda meget forsømt; det er hele det om-

råde, hvor vi har de unge, der ikke får nogen faglig uddannelse eller nogen eksamensuddannelse — ja, det gælder jo også til dels de ældre inden for samme område. Det rådes der nu bod på dels med de af den højtærede arbejdsminister fremsatte lovforslag, dels med den udbygning af ungdomsskolen, som den højtærede undervisningsminister foreslår.

Jeg bifalder fuldt ud, at ungdomsskolen ved siden af sin almindelige karakter, som ikke bør glemmes eller forsømmes, også skal bidrage til at give de unge forståelse af og dygtiggøre dem til erhvervs- og samfundslivet. Jeg bifalder også helt, at ungdomsskolen nu kan formes i enten en almen retning som hidtil, en erhvervs- eller branchepædagogiske skole for de 16—17-årige, eller en 2-årig ungdomsskole med i det væsentlige samme indhold og rettigheder som folkeskolens 8. og 9. klasse.

Det er helt i sin orden, at kommunernes pligt til at løse ungdomsskoleopgaverne, enten hver for sig eller gennem skoleforbund, skærpes, og det kan jo gøres med så meget større ret, som staten samtidig øger sit tilskud til denne undervisning. Mens kommunernes pligt skærpes — for øvrigt på linje med bestemmelserne i folkeskoleloven vedrørende 8. og 9. klasser — bevarer man ungdomsskolens frivillighedspræg, hvad de unges deltagelse angår. Jeg tror, at det er det rigtige princip at følge. Det ledsages af bestemmelser, der animerer de unge til at søge ungdomsskolen; her tænker jeg på muligheden for at give rejsetilskud på linje med, hvad der gælder elever i tekniske skoler og gymnasier, og især på den ændring, der betyder, at de unges ret til at få en halv ugentlig fridag med løn, for at de kan deltage i dagundervisning på ungdomsskolen, nu bliver en realitet.

Jeg er klar over, at der nok visse steder i erhvervslivet er betænkeligheder ved denne ordning; men jeg beder om, at man erindrer, at den landbrugsfaglige undervisning i mange år de allerfleste steder er praktiseret på denne måde og til alles tilfredshed. Mon ikke arbejdsgiverne vil erfare, at det gælder om denne nye bestemmelse som om bestemmelsen om dagundervisning i de tekniske skoler, at elevernes udbytte af undervisningen bliver væsentlig større, og at tabet af den halve dag let indvindes gennem

[Helge Larsen.]

større interesse for arbejdet og bedre anlæg for at udføre arbejdet.

I de gældende bestemmelser vedrørende aftenskolen sker der efter forslaget ingen væsentlige ændringer. I mange år har aftenskolen jo fungeret som en art folkeligt universitet, hvor man har kunnet genopfriske sine kundskaber og udvide sin horisont, og denne mission udfylder aftenskolen stadig fuldt ud. Dens kulturelle betydning skal derfor ingenlunde undervurderes. Men dertil kommer vel nok i disse år en anden betydning af aftenskolen. Jeg tror, at aftenskolen for mange mennesker er et middel til at skaffe sig indblik i og viden om forhold, som de enten har forsømt i deres skoletid eller i deres første ungdomsår, eller som de slet ikke har kunnet skaffe sig, fordi skolen ikke gav dem mulighed derfor, eller fordi der er dukket så mange nye områder op, hvor man gerne vil være orienteret. Der kan kun være grund til at være tilfreds med denne iver efter at indhente det forsømte, hvad enten så forsømmelsen skyldes én selv eller, hvad der nok oftest er tilfældet, for ringe muligheder i skoletid og første ungdomsår. Vi skal jo ikke glemme, at skolens udbygning blev sinket af krigen og efterkrigstidens økonomiske vanskeligheder, og at man var alt for længe om i skolen at drage nye fag ind. Hvor har skolen f. eks. ikke svigtet et fag som samfundsorientering, og det gælder jo også andre fag.

Det almene behov for kendskab til fremmede sprog vokser vel nok i disse år hurtigere, end man kunne have forudset, men så meget des bedre, at aftenskolen nu byder folk mulighed for at orientere sig på alle disse områder.

Ud fra hvad jeg her har sagt, vil man forstå, at jeg ikke har synderlig meget tilovers for det af venstre og de konservative fremsatte forslag om at indføre en vis betalingspligt for undervisningen i aftenskolen. Jeg opfatter som sagt aftenskolen som et bidrag til at bøde på en del af de forsømmelser, der er sket fra samfundets side gennem en

for langsom udbygning og modernisering af folkeskolen, og for de områder, jeg her har nævnt, finder jeg derfor ikke anledning til at kræve betaling. Men jeg vil gerne i udvalget drøfte forholdet nærmere, så vi kan få det grundigt belyst. Det er muligt, at det vil være rimeligt at forhøje indskrivningsgebyret lidt, eventuelt sådan at en del af det får depositumskarakter, så denne del tilbagebetales de deltagere, der gennemfører aftenskolekursuset 100 pct.

Nu er det vel særlig de stærkt hobbyprægede fag som porcelænsmalning og pedigrørffletning, der har dannet baggrund for kritikken af aftenskolens princip om betalingsfrihed, men her gør — som allerede tidligere bemærket — mange sig skyldige i den fejltagelse, at eleverne ikke betaler materialerne. Det gør de jo fuldt ud, og så er der vel grund til på denne baggrund at bede om, at man ikke lader alle disse hobbyfag, som jeg ikke tillægger nogen større betydning, overskygge det langt vigtigere arbejde, der gøres på andre fagområder i aftenskolen. Eller billedlig talt: man skal ikke knuse hele porcelænsbutikken, fordi man se sig gal på en kaffekop med dilettantisk påmalede basunegle.

En nydannelse inden for aftenhøjskolen hilser jeg med tilfredshed. Det er adgangen til at opnå et mindre tilskud fra staten til foredragsrækker, når kommunen eller en stedlig kreds har stillet beløb til rådighed først. Jeg tror, det er et rigtigt princip, hjælp til selvhjælp, i disse kulturelle anliggender.

Som allerede nævnt pålægges der kommunerne et større initiativ og større forpligtelser i forhold til ungdomsskolen, og det finder jeg helt i orden. Hvad i øvrigt angår bestemmelserne i § 9 vedrørende initiativ i aftenskolearbejdet, er der ingen reelle ændringer. Her er initiativet fortsat først og fremmest overladt til de private organisationer. Jeg skal ingenlunde undervurdere det pionerarbejde, der er gjort på det folkelige oplysningsarbejdes område af disse forskellige organisationer, men man bør heller

[Helge Larsen.]

ikke glemme den ofte enestående indsats, der er gjort og stadig gøres af folkeskolens lærere i aftenskolen. Det kan jo godt føles lidt bittert for en initiativrig lærer at blive mere eller mindre tilsidesat, fordi en organisation har startet et oplysningsarbejde. Jeg anmoder derfor om, at vi i udvalgsarbejdet prøver på at finde frem til en ændret formulering af § 9, så der skabes endnu bedre muligheder for samvirke i oplysningsarbejdet mellem alle interesserede. Jeg finder det så meget mere rimeligt at gøre et sådant forsøg, som den ændring af ungdomsnævnenes sammensætning, som foreslås, og som utvivlsomt er mere rationel end det nugældende, betyder, at de, der har medvirket i oplysningsarbejdet i den foregående valgperiode, får en art prioritet ved nyvalg af ungdomsnævn.

Til slut skal jeg udtrykke min store glæde over, at de private efterskolelæreres økonomiske stilling forbedres væsentligt efter forslaget. De har gjort og gør stadig en beundringsværdig indsats i ungdomsarbejdet, og den store tilgang, der er til dem i disse år, viser, at deres almindelige karakter ikke blot stadig accepteres af de unge og deres forældre, men også værdsættes højere.

Med disse ord skal jeg anbefale lovforslaget om ændringer af lov om ungdomsundervisningen til velvillig behandling.

Gøting: Jeg har ikke til hensigt at gennemgå de foreliggende lovforslag fra A til Z; det har de tidligere ærede ordførere allerede gjort grundigt og effektivt.

Jeg skal stort set henholde mig til de områder af forslaget eller rettere forslagene, hvor jeg har noget at indvende, og lade det øvrige passere. Når jeg derfor i det følgende måske lyder lovlig kritisk, vil jeg bede den højtærede undervisningsminister om ikke at blive alt for deprimeret. Jeg har nu engang valgt ud fra principielle synspunkter ikke at sige det gode, jeg skulle sige, men i stedet sige det onde, som man ifølge skriftens ord med en let omskrivning jo ikke skulle sige.

Først et par positive bemærkninger. Jeg finder det meget tiltalende, når den højtærede undervisningsminister lægger stærk vægt på det erhvervsbetonede og siger i formålsparagraffen, at de unge skal dygtig-

gøres til erhvervs- og samfundslivet, med streg under erhvervslivet. Det må afgjort være af stor værdi, om man derigennem er i stand til at afhjælpe den udbredte misere, at alt, alt for mange unge ved skæbnens og tilfældighedernes spil ender i en stilling, i et job, som det senere — og ofte for sent — viser sig at de ikke har forudsætninger, evner eller lyst til at bestride. Kan denne lovgivning være medvirkende årsag til, at der sker færre fejltagelser her, skal meget være tilgivet.

Jeg tror i og for sig, det er rigtigt at indrette undervisningen som dagskoleundervisning. Jeg tror, det er rigtigt, ganske enkelt fordi det er rationelt. Hos den, der træt og udaset efter en lang dags arbejde skal på skole om aftenen, kan man ikke med nogen rimelighed forlange stor interesse og lydhørhed; jeg vil stort set karakterisere en sådan undervisning som spildt. Som følge heraf, altså af dagundervisningen, må det være en selvfølgelig og naturlig konsekvens, at der gives de unge ret til en halv ugentlig fridag med løn, dog vel på den betingelse, at denne halve fridag anvendes til at gå på ungdomsskole i. Så kan man ganske vist dårligt kalde det for en fridag, men så kunne man jo kalde det en „teoridag“ eller noget i den retning.

Jeg kan i og for sig ikke sige, at jeg er tilhænger af eksamenspapirer under alle forhold; alligevel tror jeg, det er rigtigt at give et lidt mere fyldstgørende bevis for den undervisning, der er gennemgået, så man har noget at pege på.

Jeg kan i det store og hele tilslutte mig den rent skolemæssige side af sagen. Der er som allerede antydnet fra både min og flere andre sider adskillige tiltalende enkeltheder, derimod er der med hensyn til det finansielle en del slagside. Det er i og for sig klart, at forslaget må koste penge. Selv en minister får ikke noget for intet, selv om det i reglen ikke er hans egne penge, der jongleres med, og det er da også klart, at blot for at holde tingene à jour må der flere penge til, alt stiger jo som bekendt, selv om det nu går lidt langsommere. Men når ministeren foreslår en højere tilskudsprocent og begrunder den bl. a. med den stedfundne prisudvikling, så slår mine regnekundskaber ikke til. Jeg har altid regnet med, at et konstant procenttal af et

[Gøting.]

større beløb gav flere kroner og øre end af et mindre beløb, og at tilskuddene altså ad den vej voksede. Men det er den slags regnestykker, der optræder i bemærkningerne til § 31, punkt 3 og 4. Selvfølgelig har den højtærede minister en forklaring, og den er vel endog særdeles plausibel, men jeg kunne faktisk godt have tænkt mig lidt større tilbageholdenhed med forhøjelserne i det store og hele.

Med hensyn til hele dette arrangements økonomi vil jeg tolke min utilfredshed med ministerens indstilling til aftenskolens og aftenhøjskolens voksenundervisning ved her at fremføre mit principielle synspunkt, som i realiteten kort sagt er det, at man må betale for, hvad man får, for hvis man ikke gør det, så er der andre, der må punge ud.

Vi behandler i øjeblikket også oppositionens forslag om betaling for undervisning for de elever, der er over 18 år. Der er noget fornuftigt og rigtigt i dette synspunkt — det er klart, det er jo retsforbundets tanker, man dér søger at leve højt på — men man har formet det på en kluntet og administrationsslugende måde; man mangler træning.

Vi har gratis undervisning i folkeskolen, vi tilstræber og har faktisk gratis undervisning i ungdomsskolen og for den højere undervisnings vedkommende, alt sammen noget, samfundet ofrer på ungdommens uddannelses alter til fremtidig gavn for samfundet og dets økonomi. Jeg kan ikke sige, at jeg principielt er helt enig i formen, men nu har vi det, og det kan vanskeligt laves om netop nu.

Men når vi så kommer til de voksne, til de mennesker, som har en uddannelse, som har et job, som tjener penge til at klare dagens problemer, ugens fjernsynsafdrag og månedens skatteregning, og siger: I skal skam heller ikke betale noget, selv om det, I modtager, ikke er fornødenheder, men faktisk noget, I får som en slags underholdning, hvad enten det er engelsk for begyndere eller sløjd eller de famøse peddigrør, så må jeg nok spørge: var det ikke rimeligt, om man her sagde: I må gå til, hvad I vil, men I kan betale, og derfor skal I også betale i hvert tilfælde noget af det, det koster. Oppositionen foreslår 50 øre pr. time. Læreren får et mas med at indkassere, give tilbage, give kredit og afregne med lederen, og han

får et unødvendigt argument for at forlange lønforhøjelse og dermed fordyre det hele inklusive sin egen skattebillet. Jeg kan heller ikke tænke mig, at det har været oppositionens mening, at der skal indkasseres 50 øre hver aften.

Jeg vil langt hellere foreslå det, den højtærede undervisningsminister var inde på: at indmeldelsesgebyret forhøjes med et eller andet beløb. Man betaler i forvejen et gebyr, så det vil ikke koste mere i administration. Jeg vil ikke lægge mig fast på noget tal, det må vi kunne snakke om i udvalget, men jeg er af den opfattelse, at betales der et eller andet beløb pr. hold, man tilmelder sig, ud over det gebyr, som man betaler nu, og som er reserveret til annoncering og afslutningsfestligheder, vil der opnås en hel række fordele.

For det første vil naturligvis det offentliges udgifter falde med det beløb, der kommer ind. For det andet vil man opnå, at de aftenskoleinteresserede tænker sig en kende mere alvorligt om, inden de melder sig til 3-4, måske 5 hold og så opgiver igen i løbet af 14 dage. Det er ikke få hold, der er startet med ca. 30 elever, og som ved sæsonens slutning har mas med at holde et gennemsnit på ca. 10 elever. Det er dyrt at have kørende en række hold med samme fag med et minimum af elever, og det er utilfredsstillende for alle parter. For det tredje: man betænker sig mere end to gange, inden man opgiver en undervisning, som man har betalt til; man vil have valuta for pengene. For det fjerde: aftenskolerne får fat i de mennesker, som siger: egentlig ville jeg gerne på aftenskole, men jeg vil have lov til at betale for det, og derfor kommer jeg ikke. Jeg har truffet en hel del af den slags mennesker, og jeg kan forsikre den højtærede minister, at det ikke er den ringeste slags. De ville sikkert kunne tilføre aftenskolen et element, som ville betyde endnu mere for dansk demokrati, end den højtærede minister mener gratis undervisning betyder. Jeg tror ikke, det vil være muligt at finde mennesker, som ikke vil være villige til at yde bare en smule øget vederlag for det gode, de får.

Hvis man regner med oppositionens tal, 290 000 elever over 18 år, og helt eksempelvis siger 25 kr. pr. næse — de 25 kr. er ikke et tal, jeg foreslår; det er grebet ud af

[*Støtning.*]

den blå luft — så kommer der ud af dette regnestykke 7 $\frac{1}{4}$ mill. kr., og det er måske nok meget optimistisk regnet, men lad os så sige 5 mill. kr., så vil det forvandle det ministerielle lovforslag, vi her behandler, fra at være et forslag til 2 mill. kr.s merudgift til et forslag, der koster 3 mill. kr. mindre end det nuværende. Jeg kan forsikre for, at det ville gøre det hele langt mere tiltrækkende for mig ikke alene for økonomiens skyld, men for det langt, langt sundere principps skyld.

Jeg har også ladet mig fortælle, at man kan lære f. eks. denne famøse pedigrørffletning, som det ærede medlem hr. Poul Hansen (Grenå) nævnte før, på ganske få timer, helt ned på 1 time, og der findes mennesker, som går til pedigrørffletning år ud og år ind. Måske var det også umagen værd at finde frem til begrænsninger på visse områder her, skønt jeg er tilbøjelig til at tro, at det meste af den slags ville falde væk, hvis der skulle betales et indmeldelsesgebyr af den størrelsesorden, jeg har været inde på.

Som man vil kunne forstå, er det gratisprincippet i forbindelse med voksenundervisningen, jeg er mest utilfreds med, og det er her, jeg først og fremmest håber på imødekommenhed og forståelse under de kommende udvalgsforhandlinger, også fra ministerens side. Til gengæld kan jeg tilsige hans lovforslag som helhed en fordomsfri og saglig behandling fra mit partis side.

Oppositionens forslag om 50-øren har jeg principielt sympati for, men jeg kan ikke godkende det i den praktiske udformning, det har fået.

Petra Petersen: Den kommunistiske gruppe ser med sympati på de ændringer i loven om ungdomsundervisning, som vi i dag har til første behandling. Den højtærede undervisningsminister siger i bemærkningerne til lovforslaget, at de foreslåede ændringer skal ses i relation til folkeskoleloven af 1958. Det kan ikke bestrides, at lovforslaget følger folkeskoleloven med hensyn til det frivillige 8. og 9. skoleår. Det kan heller ikke bestrides, at de foreslåede ændringer kan være af stor betydning for ungdommens videre undervisning, efter at de altså har

forladt skolen med den tvungne undervisningspligt. Om loven så får den betydning, vi alle gerne vil lægge i den, er en anden sag. Der har fra ungdomsforeninger og andre sagkyndige været stærke røster fremme om at gøre vor ungdomsundervisning obligatorisk, men bl. a. af hensyn til, at folkeskoleloven af 1958 ikke gennemførte en forlængelse af undervisningspligten ud over det 14. år, har man altså ikke anset det for formålstjenligt at gøre ungdomsundervisningen obligatorisk. Det er også ganske forståeligt, og ungdomsundervisningen vil da også, selv om disse ændringer bliver vedtaget, stadig være frivillig.

De væsentligste ændringer, der er foreslået her, findes i lovforslagets §§ 1 og 2. I § 1 overfører man reglerne fra folkeskoleloven om kommunernes pligt til at oprette ungdomsskoler, når der melder sig 10 elever, eller til at betale for elevernes undervisning i en anden ungdomsskole, hvis der melder sig færre end 10.

Dér har de unge ubetinget ret til at deltage i undervisningen uden tab af arbejdsfortjeneste, og man udvider grænsen for deltagelse i denne undervisning fra 16 år til 18 år. Desværre er det vel sådan, at selv om vi har lovens klare ord, som vel i og for sig ikke kan omgås, må man sætte et spørgsmålstejn ved, om det helt kommer til at gælde, at de unge får den ubetingede ret, eller, for at sige det lidt mildere, man undlader at opmuntre de unge til at søge denne uddannelse.

Jeg tror ikke på, at man nu af virkningerne af denne lov og også af disse forbedringer af loven kan måle, hvorvidt det er påkrævet at gennemføre en udvidelse af den tvungne undervisningspligt i folkeskolen. Selv med vedtagelse af de foreliggende ændringer vil loven efter min mening aldrig kunne erstatte det, som folketinget undlod at gennemføre ved folkeskoleloven af 1958, nemlig et obligatorisk 8. og 9. skoleår. Alene det, at ministeren her viger tilbage for at foreslå en hel ugentlig undervisningsdag, som kommissionen har foreslået det, men har foreslået en halv dag, viser, at ministeren kender og forstår de vanskeligheder, der er forbundet med en fortsat undervisning, når de unge først har forladt skolen og skal til at tjene deres brød. Det er vel også det mest triste ved

[Petra Petersen.]

det, at netop de unge, der forlader skolen, når de er 14 år, altså ikke søger det 8. frivillige skoleår, er dem, der først og fremmest burde fortsætte med at følge undervisningen i ungdomsskolen, og det er vel nok dem, der sidst kommer der. Er de gået triste ud af folkeskolen, og det er der en del af dem der er, så er de svære at få ind på skolebænken igen. Jeg skal ikke generalisere, men det er de unge på 14 år, der har vanskeligt ved at opnå lærepladser; det er dem, der bliver bude og arbejdsdreng, og de er svære at indfange til frivillig undervisning.

Nu taler jeg ikke for tvungen ungdomsundervisning, aldeles ikke, det ville være forkasteligt at indføre tvungen ungdomsundervisning, når folketinget hverken havde mod eller evne til at føre vor folkeskolelov op til den standard, som er nødvendig, og som findes i så godt som alle de europæiske lande. Jeg skal gerne indrømme, at loven kan få en værdi for overgangen fra skole til praktisk arbejde, men loven redder ikke de unge fra at komme på den forkerte hylde i tilværelsen, fordi de ikke ved, hvad de går ind til — sådan tror jeg ministeren har udtrykt det. For den enkelte kan det være tilfældet, ikke for de mange, og det er vel de mange, vi skal se på. Tilværelsen for vore unge i dag er ikke så strålende, som mange tror. Det er snarere sådan, at ungdommen aldrig har haft det så vanskeligt, som den har det i dag. Der kræves meget af vore unge, og livet er ubarmhjertigt. Sagen er vel den, at vi på mange områder kun har givet vore unge lapperier.

Dernæst er der § 2 om den 1- og 2-årige erhvervsprægede undervisning, som skal erstatte det obligatoriske 8. og 9. skoleår, vi ikke fik. Jeg ved godt, at dengang man diskuterede skoleloven, talte man om børnenes skoletræthed og om ønsket om frivillighed o. s. v., men reelt forholdt det sig vel sådan, at man ikke ville give det, der var nødvendigt i økonomisk henseende. Man sagde, der er mangel på skoler, mangel på lærere o. s. v., men rigtigt er det jo, at længe før vi gik til denne skolelov, vidste man, at vi manglede alle disse ting. Det er ingen undskyldning for ikke at føre vor skolelov op til det, som er nødvendigt.

Jeg vil alligevel gerne give lovændringen

min bedste anbefaling, også loven som helhed, som vi jo er gået ind for; jeg håber og tror, at så mange som muligt af de unge vil søge den undervisning og uddannelse, som loven giver mulighed for. Jeg tror imidlertid, det er nødvendigt at fastslå, at de beregnede udgifter med tydelighed siger os, at dette tilbud til de unge er noget, som vi slipper billigt om ved. De samlede udgifter for staten overstiger ikke 2 mill. kr. årlig, og dertil kommer kommunernes andel. Alene dette tal, 2 mill. kr. årlig, siger os, at der ikke ventes store fremskridt eller stor tilgang fra de unge. Beløbet er i sig selv meget lille, det dækker ikke engang en dags militæruddgifter for staten, og det skal altså ikke alene dække den tilgang, man venter, men også fritidsbeskæftigelsen og den aftenskoleundervisning, som findes under denne lov. Ikke mindst ungdommens fritidsbeskæftigelse er et stort spørgsmål, som langtfra er løst i vore storbyer og vel også trænger sig på i vore mindre byer. Skal vi løse alle disse problemer for ungdommen, tror jeg, vi må gå mere rationelt til værks.

Forstod jeg det ærede medlem hr. Poul Hansen (Grenå) rigtigt, mente det ærede medlem, at med dette lovforslag løste man ungdommens uddannelsesproblem. I så fald vil jeg gerne sige: nej, det gør vi ikke. Der skal helt andre ting til, om man skal løse de problemer, ungdommen har i dag med henhold til at få en virkelig uddannelse, og vi skal i alt fald ikke ind på den vej, der er foreslået i det lovforslag, der er fremsat af venstre og de konservative. I bemærkningerne til dette lovforslag siges det, at af de 352 000 elever, der deltog i aftenskoleundervisningen i 1956-1957, var 230 000 over 25 år. Det viser mig bl. a., at det er vanskeligt at få fat i de helt unge til denne undervisning — og siges skal det også, at her har de unge, der får en faglig uddannelse, deres egne skoler — men det viser os også, at der er en del voksne, der trænger til at få udvidet deres kundskaber. Om årsagen til, at de først efter det 25. år søger til aftenskolerne, er det vel svært at sige noget — det kan være, de ikke før har haft muligheder derfor o. s. v. — men efter min mening kan det ikke være grund til at ændre lovens § 23.

Det ærede medlem hr. Justesen, som er

[Petra Petersen.]

ordfører for forslagsstillerne, kaldte en del af denne undervisning for underholdning, og man er igen i dag gået over til at snakke om porcelænsmalning og peddigrørflætning. Det er ikke det væsentlige ved vor aftenskole. Det væsentlige er, at en stor del af befolkningen virkelig har adgang til at få deres skolekundskaaber udvidet, både almindelige skolekundskaaber og også sprog, som en meget stor del af befolkningen aldrig har haft lejlighed til at lære.

For os står det som en ubetinget ret, at al undervisning skal være gratis, og vi kan altså ikke støtte venstres og de konservatives lovforslag, men vil gerne give ministerens lovforslag vor bedste anbefaling og håber, det må komme til at virke til gavn for ungdommen.

Weikop: Jeg vil gerne gøre nogle ganske få bemærkninger af mere administrativ natur i forbindelse med forholdene i Københavns kommune, som jeg har ret nær inde på livet. Jeg mener, det må være rigtigt at gøre disse bemærkninger her ved første behandling, da jeg ikke får lejlighed til at være med i udvalgsarbejdet.

Spørgsmålet om godkendelse af aftenskoler og aftenhøjskoler og andre skoler foretages i øjeblikket ifølge lovgivningen af skoledirektionen i Københavns kommune. Skoledirektionen i København består — det vil jeg lige nævne af hensyn til dem, der ikke kender til det — af borgmester, rådmænd, 4 medlemmer valgt af borgerrepræsentationen, 4 medlemmer valgt af skolenævnet og 1 repræsentant for lærerne, d. v. s. i alt 11 medlemmer. Skoledirektøren tilrettelægger sagerne og deltager i møderne som forretningsfører. Denne godkendelse er gennem mange år foregået i skoledirektionen, og man har erfaring for, at det er gået ganske udmærket. Nu stilles der her forslag om, at skoledirektionen, når den behandler forslag om godkendelse af aftenskoler og aftenhøjskoler, skal suppleres med yderligere 2 lærerrepræsentanter og 2-4 medlemmer valgt af borgerrepræsentationen, altså faktisk med 6 medlemmer, det vil sige, at i stedet for en forsamling på 11 bliver der 17 medlemmer, der skal drøfte disse ting. Jeg tror ikke, man kan tale om, at her sker en forenkling. Denne

fremgangsmåde kan føre til, at når skoledirektionen, hvad der ofte er tilfældet, har en enkelt aftenskole eller to til godkendelse — og man må jo huske på, at arbejdet er tilrettelagt i forvejen — skal der til et sådant skoledirektionsmøde troppe 6 medlemmer op for at deltage i forhandlingen om godkendelse af én eller to aftenskoler; da oplysningerne som sagt er i orden, kan behandlingen af en sådan sag måske tage 5 minutter. Det vil altså sige, at 6 mennesker skal gøre sig, havde jeg nær sagt, ulejlighed med at møde i skoledirektionen ved sådan en lejlighed. Jeg synes, det er en uheldig form, og jeg tror ikke, det er til gavn for nogen, og derfor vil jeg henstille, at man ved de kommende forhandlinger bibeholder den bestående ordning her i København. Jeg synes, at den nuværende skoledirektion repræsenterer et så bredt udsnit af alle de interesserede parter, at der ikke kan være anledning til at lave et tungere apparat end det, vi har i forvejen.

Loven skal jo træde i kraft den 1. april 1960. Jeg tror ikke, det vil være muligt for Københavns kommune at etablere alle tre ungdomsskoleformer i 1960-61, og jeg skal sige hvorfor. Man skal jo, efter at loven er vedtaget, afvente en bekendtgørelse fra undervisningsministeriet om undervisningens indhold. Jeg ved ikke, hvornår en sådan bekendtgørelse kan foreligge, men nogen tid må der vel gå. Vi har jo erfaring for, at den slags arbejde tager sin tid, og det vil dette sikkert også gøre. Først når denne bekendtgørelse kommer, kan nævnet gå i gang med at udfærdige undervisningsplaner, og disse undervisningsplaner skal igen forelægges skoledirektionen. Lad os sætte, at denne bekendtgørelse først kommer hen i juli eller august måned; så er det i alt fald for sent, for allerede i juli måned er man i en så stor by som København nødt til at have de cirkulærer i orden, der skal udsendes til de unge. Det drejer sig om ca. 40 000 cirkulærer, og dem gør man færdig i juli måned, så de er parat til udsendelse i august måned. Jeg ved ikke, hvor hurtigt undervisningsministeriet kan arbejde, men jeg tror ikke på, at det vil være muligt at gennemføre dette, og jeg synes, at når man gennemfører en ny lovgivning, som man sikkert har været et stykke tid om at forberede — hvad der er ganske natur-

[Weikop.]

ligt — skal man også have en rimelig tid til at føre den ud i praksis, ellers starter den efter min opfattelse uheldigt, og jeg tror, at er der noget, ministeren ikke ønsker, er det, at denne lovgivning skal få en uheldig start, tværtimod.

Jeg kan ikke tale med om de muligheder, man har ude omkring i landet for at etablere denne undervisning og så hurtigt; det kan måske lade sig gøre i mindre byer, men der må tages et vist hensyn til en så stor by som København.

Der opstår også for København ved denne lovgivning et problem med hensyn til lærere, og da navnlig når der nu er tale om, at ungdomsskolen skal give en undervisning, der svarer til folkeskolens 8. og 9. klasse. Københavns kommunes skolevæsen mangler i dag mange lærere, måske ikke mange i forhold til det store skolevæsen, vi har, men dog et betydeligt antal. At der så også kan opstå et lokaleproblem, hvis vi går over til dagundervisning, er en ting for sig; det er måske noget, man kan klare. Men lærerproblemet vil jeg gerne gøre opmærksom på.

Jeg vil endnu en gang henstille, at de ting, jeg her har nævnt, bliver taget op til overvejelse, og ganske særlig spørgsmålet om, hvorvidt loven skal træde i kraft den 1. april. Jeg mener ikke, at undervisningen kan forberedes ordentligt på den korte tid, der bliver til rådighed, men naturligvis afhænger det noget af, hvor hurtigt undervisningsministeriet kan gøre sit arbejde færdigt.

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Jeg takker for den velvillige modtagelse, lovforslaget har fået fra alle sider, og jeg vil gerne bidrage til, at vi kan nå et resultat, som alle partier kan samles om.

Mit syn på spørgsmålet om, hvorvidt undervisningen skal være gratis i aftenskolen, skal jeg ikke yderligere uddybe, men kun henvise til, hvad jeg sagde, da jeg havde ordet ved indledningen af debatten i dag.

Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Justesen, at jeg tror, det er ønskeligt, at vi lægger vægt på i ungdomsskolen at få erhvervsorientering ind. Det er jo rigtigt, som det er sagt også fra anden side her i dag, at mange unge står meget usikre, når de skal

vælge erhverv, og mange unge kommer på den forkerte hylde, fordi de ikke er tilstrækkeligt orienteret om de muligheder og de vanskeligheder, der er ude i det praktiske liv. Derfor tror jeg, at alt, hvad vi kan gøre for at give børnene i de sidste år i skolen en så god orientering om, hvordan vilkårene er ude i det praktiske liv, bør vi gøre; det har vi en forpligtelse til at gøre.

Det er ikke hensigten, at vi skal give ungdomsskolen et så stærkt teknisk eller praktisk indhold, at den kommer til at afvige fra det almene grundlag, som disse skoler hidtil har bygget på. Det skal stadig være en almen skole, og det må vel siges at være i overensstemmelse med tidens krav, at man ved siden af dette almene også kan få undervisning og uddannelse i visse praktiske ting.

Det er rigtigt, at uddannelsen af de tekniske assistenter ligger på grænsen af, hvad vi egentlig mener kan falde ind under den gamle affattelse af aftenskolelovens bestemmelser, men vi søger nu ved en ændring af formålsparagraffen at skabe overensstemmelse på dette punkt. Men det er stadig sådan, at det, vi tilstræber, er at opretholde det almene grundlag i stort set samme omfang som hidtil, fordi den undervisning, der her er tale om, ikke er en erhvervsundervisning, men en almen undervisning, og det svarer også til, hvad vi tilstræber i 8.-9. klasserne nu. I 8.-9. klasserne vil man jo lægge vægt på at få ind i undervisningen noget praktisk betonet, bl. a. med henblik på, at de unge skal ud at arbejde i erhvervslivet, men man vil ikke give det praktiske en så fremtrædende plads, at undervisningen får karakter af en egentlig faguddannelse. Det almene skal i 8.-9. klasserne være det overvejende, det, man lægger særlig vægt på, men det forhindrer ikke, at man i forbindelse dermed kan gøre børnene interesseret i og give dem kendskab til det praktiske liv, de skal ud at arbejde i.

Det ærede medlem hr. Justesen fremsatte en vis beklagelse af, at de unge, der kunne få gratis undervisning på efterskolen i henhold til folkeskoleloven, kun kunne få denne undervisning i det 8. skoleår, d. v. s. i alderen 14-15 år, svarende til det 8. skoleår, og mente, at dette tilbud om fri undervisning på efterskolerne burde udstrækkes til

[Undervisningsministeren.]

at gælde 1 år mere, fra 14. til 16. år. Jeg tror ikke, det ærede medlem har gjort sig helt klart, at der for de unges vedkommende kun er en meget ringe forskel på, om den kommune, de bor i, betaler undervisningen i skoleåret fra 14.-15. år, eller de på normal vis søger understøttelse til skoleåret i det 15.-16. år. Det ærede medlem talte om, at vi ved en ændring i den lovgivning, vi behandler, kunne udvide det ene år til 2 år; det er imidlertid i folkeskoleloven, denne bestemmelse står, og den kan ikke ændres ved den foreliggende lovgivning. Når vi fik den bestemmelse ind i folkeskoleloven, var det for at sige til kommunerne, at hvis de ikke selv opretter et 8. skoleår, har alle børn i kommunen ret til fri undervisning i en anden kommunes 8. klasse eller i en efterskole. Men ved siden af denne fri undervisning, som kommunen er pligtig at betale, må de unge, der bor på skolen, have adgang til at søge statstilskud. Hvis de kommer på skole, når de er 15 år, vil de have adgang til at søge statstilskud til højskoleophold, også taget i betragtning, at de så ikke får betalt undervisningen af kommunen. Yderligere kan kommunen betale et tilskud til efterskoleophold og få halvdelen af sine udgifter refunderet af staten. Derfor vil jeg tro, at de unge, der venter med at søge på efterskole, til de er 15 år, vil være lige så gunstigt stillet som de unge mellem 14 og 15 år, der søger efter folkeskolelovens bestemmelser, fordi den betaling, som opholdskommunen vil være pligtig at yde, kun bliver betaling for undervisningen. Spørgsmålet om opholdet vil stadig være et problem. Kommunen vil have mulighed for, såfremt kommunen yder tilskud, at få halvdelen af sine udgifter refunderet for dem, der venter med at søge, til de er 15 år, så det vil være en fordel for kommunen, hvis de unge venter 1 år. Jeg tror ikke, det vil få nogen praktisk betydning at udstrække bestemmelsen om fri undervisning til at gælde i 2 år i stedet for 1 år; for de unge er det i hvert fald sådan, at de ikke bliver dårligere stillet i al almindelighed ved at vente, til de er 15 år, med at søge på efterskole. Der er fra flere sider kommet henvendelse til mig om dette spørgsmål, og jeg er derfor glad ved at få lejlighed til at sige, at jeg ikke tror, man ville opnå noget ved at

udvide reglen om kommunens pligt til at betale undervisningen 1 år mere. Jeg tror, at de unge gennem den bestående lovgivning er lige så gunstigt stillet, som de ville være, hvis vi fastslog det, det ærede medlem her har talt om.

Jeg har i øvrigt ikke mange bemærkninger at gøre til de andre ærede ordførere. Jeg tror, det har sin store betydning med denne halve fridag om ugen, som de unge har ret til at få, og som i meget vid udstrækning er benyttet inden for de landbrugsfaglige skoler, uden at det har voldt vanskeligheder, og jeg tror, at der alene i den interesse fra arbejdsgiverside, der vises de unge ved denne halve fridag, ligger en værdi. At det nu uden forbehold bliver en ret for alle unge at få denne halve fridag til undervisning, tror jeg vil være et fremskridt, og jeg mener ikke, det vil volde vanskeligheder. Vi skylder også den del af vor ungdom, der ikke får en faglig uddannelse, hvor man efterhånden har disse rettigheder med hensyn til dagundervisning, at den ikke bliver så meget ringere stillet undervisningsmæssigt set, som tilfældet ellers ville blive.

Det ærede medlem hr. Ninn-Hansen talte stærkt for, at oplysningsforbundene bevarede den placering, de har i forholdet over for kommunerne. Jeg er ganske enig med det ærede medlem i, at oplysningsforbundene har udført et overordentlig nyttigt og betydningsfuldt arbejde inden for det frivillige oplysningsarbejde; men det må erkendes, at det har også mange lærere i kommunerne gjort, og derfor må vi finde et grundlag for en fornuftig placering af begge grupper, så at man ikke står hinanden i vejen, men får et fornuftigt samarbejde i stand. Det er jo rigtigt, at i de kommuner, hvor der ingenting sker, er det i mange tilfælde oplysningsforbundene, der sætter arbejdet i gang; det ville måske ikke komme i gang uden oplysningsforbundene. Jeg lægger megen vægt på, at oplysningsforbundene får så god en placering som muligt. Jeg tror imidlertid også, det er rigtigt, at i de kommuner, hvor lærerne har interesseret sig stærkt for at få aftenskoler organiseret og har fået tilrettelagt et virkelig godt grundlag for undervisningen, må de også have en chance, og jeg kan ikke se, at der skulle være nogen vanskelighed ved, at begge parter kunne komme til at arbejde. Jeg synes i

[Undervisningsministeren.]

hvert fald, at vi skal bidrage til, at samarbejdet mellem de to parter kan blive så godt som muligt.

Det ærede medlem hr. Ninn-Hansen havde visse betænkeligheder ved tilskud til fritidsklubberne. Det er jo en ting, vi kan tale om. Jeg har personlig megen sympati for det arbejde, der udføres i disse fritidsklubber. Jeg tror også, det er rigtigt, at dette arbejde ikke i alle tilfælde bør have en social karakter. Mennesker, der af interesse for de helt unge, som det er vanskeligt at få med i noget almindeligt oplysningsarbejde, virkelig går ud og får de unge ind fra gadehjørnerne i stedet for at præke moral for dem, bør have en håndsækning til at sætte dette arbejde i gang.

Jeg tror, et sådant arbejde gør mere nytte end mange taler om, hvor dårlig ungdommen er. De tager de unge ved hånden på gadehjørnerne og får dem draget ind i en interesse, som måske ikke til at begynde med er af særlig oplysende karakter. Men på et tidspunkt, hvor disse unge er kommet bort fra deres hjem og er blevet noget rodløse i tilværelsen, trænger de til hjælp og støtte. De vil i mange tilfælde ikke have tilstrækkelig energi til selv at søge ind i et oplysningsarbejde; de må have en særlig håndsækning. Derfor tror jeg, vi skal se med interesse på dem, der tager sig af disse unge, og også give dem en økonomisk mulighed for at sætte et arbejde i gang. Et sådant arbejde vil ligesom alt, hvad der ellers foregår inden for disse klubber, altid kræve en meget stor personlig indsats.

Enkelte ordførere har talt om, hvor nyttigt det er, at de, der deltager i undervisning af en eller anden art, selv betaler for det. Det er jo faktisk heller ikke forbudt. Hvis der er nogen, der er så følsomme, at de ikke synes, de kan gå til et kursus, der får tilskud af det offentlige, kan de oprette kursus, som ikke får offentlige tilskud. Det vil ingen nægte noget menneske. Hvis man føler sig såret ved sammen med andre medborgere at gå til et kursus, som det

offentlige yder en vis støtte til, må man se, om man kan blive så mange, at man kan oprette et kursus for sig selv; det var kedeligt, om mennesker af den grund holdt sig borte fra undervisningen. Men de må da endelig ikke føle sig bundet af, at de ikke kan deltage i nogen undervisning, fordi det offentlige betaler; jeg giver dem det gode råd, at de selv betaler, hvad det koster. Så har de ud over den undervisning, de får, den tilfredsstillelse, at de véd med sig selv, de opfylder en mission i samfundet! Der er megen hysteri i den tale om selv at betale. Det, som er det egentlige, er, at det er en ganske naturlig opgave, at det offentlige i et rimeligt omfang tager sig af det oplysningsarbejde, der foregår på frivilligt grundlag for eleverne. En vis modydelse betaler de dog i form af indskrivningsgebyret, og vi kan tale om, om det eventuelt skal forhøjes. Vi kan også tale om eventuelt at tilbagebetale noget af det forhøjede indskrivningsgebyr til de unge, der møder alle aftener og deltager i undervisningen. Det har jeg intet at indvende imod. Men når vi ønsker her i Danmark at opretholde det frivillige oplysningsarbejde i så stort omfang som muligt, skal vi også gøre vilkårene sådan, at det bliver muligt for alle grupper i samfundet at deltage, så hele ordningen ikke får slagside. Det er meget godt at sige, at de 30 kr. mere foruden de 10 eller 15 kr., som eleven måske skal betale i indskrivningsgebyr, betyder ingenting. Men hvis man så ved siden af skal betale de materialer, der skal til, så man kommer op på 100 kr. og derover, så begynder det at betyde noget.

Jeg ved egentlig ikke, hvad galt der er i, at man i et sogn kan samle nogle mennesker om en foredragsrække eller undervisning af en eller anden art. Deltagerne kommer fra alle lag i samfundet. De møder med en vis fælles interesse for et eller andet emne. Er det egentlig ikke på en meget nyttig måde at opbygge et fællesskab i vort samfund af almen og folkelig værdi? Jeg tænker ikke, det ærede medlem hr. Ninn-Hansen

[Undervisningsministeren.]

just vil mene, vi skulle kræve, at folk skulle fremvise deres selvangivelse, for at man deraf kunne se, om de skulle betale lidt mere eller lidt mindre. Hvis der er deltagere med, som har en ret pæn indtægt, kommer de jo gennem deres skattebetaling til at bidrage til udgiften ved den undervisning, de deltager i. Er det dog ikke af værdi, at deltagere fra alle samfundsklasser i et sådant kursus kan mødes på lige fod? Jeg tror, at den form, hvorpå man i sognene ud over landet har drevet det folkelige oplysningsarbejde, er af stor værdi. I betragtning af de beløb, det her drejer sig om at kunne spare, synes jeg ikke man skal være for smålig på dette område.

Det ærede medlem hr. Weikop rejste spørgsmål af administrativ karakter vedrørende Københavns kommune. Vi har drøftet det i forvejen, og jeg mente egentlig, vi havde taget hensyn til de fleste af de ønsker, Københavns skolevæsen havde at fremføre. Vi kan naturligvis godt se på de spørgsmål, det ærede medlem hr. Weikop har rejst. Jeg mente i øvrigt, at vi havde begrænset arbejdet i administrationen gennem det, vi foreslog; det ærede medlem hr. Weikop har en anden opfattelse, men det kan vi jo tale om. Det er ikke vor mening, at vi vil påbyrde skoledirektionen store opgaver, som kræver det store apparat sat i gang, som det ærede medlem pegede på. Det behøver vist ikke blive så stort, som det ærede medlem antydede med de 17 medlemmer. Jeg er tilhænger af, at vi gør tingene så enkle som muligt. Men det kan vi meget vel tale om og også om tidspunktet for ikrafttræden. Men jeg kan ikke se, at de ændringer, her er tale om, egentlig skulle begrunde, at man skulle have meget lang tid til at få sat ordningen i kraft.

Med hensyn til lærerpersonalet er det jo rigtigt, at det er et stort og vanskeligt problem, men hidtil er det jo gået med at skaffe undervisning til 350 000 i aftenskolen, og vi må håbe, at der stadig vil melde sig lærerkræfter i tilstrækkeligt omfang til, at arbejdet kan fortsætte. Jeg tror, det har stor betydning for hele udviklingen i vort folk.

Jeg takker som sagt de ærede ordførere for den velvillige indstilling, der kom til udtryk fra alle sider, og jeg håber på,

at vi, når lovforslaget kommer tilbage fra udvalget, i fællesskab og enighed kan gennemføre den nye lov.

Justesen: Den højtærede undervisningsminister var i sit sidste indlæg næsten ved at give udtryk for, at det folkelige oplysningsarbejde ikke kunne foregå på andre måder end inden for aftenskolelovens rammer. Jeg må dog måske have lov til at gøre opmærksom på noget, som den højtærede undervisningsminister ikke er ukendt med, nemlig at den omfattende og almene kundskabsdannende folkeoplysningsvirksomhed, der har fundet sted gennem ungdomsforeninger og foredragsforeninger i mange år, og hvis betydning vi er enige om, så sandelig ikke er foregået ved hjælp af statstilskud eller efter de retningslinjer, der findes i den lov, vi her omtaler.

I øvrigt vil jeg gerne tilføje, at jeg er ikke uenig med den højtærede minister i hans syn på erhvervsundervisning i skolerne. Der er blot den forskel i vor opfattelse, at det er min tro, at lærerne udmærket vil være i stand til at give den fornødne undervisning på dette område.

Må jeg takke for det udførlige svar, der blev givet på min forespørgsel om at udvide tilskuddet til ophold på efterskole for de unge fra at gælde som nu i ét år til at gælde i to år. Jeg er klar over den meget ringe økonomiske forskel, det betyder for den enkelte, men jeg vil gerne have, at det blev alment kendt og indgik i bevidstheden, at tilskuddet som sådant stod ved magt i to år. Det vil vist være af stor betydning, hvis det blev mere alment kendt.

Det ærede medlem hr. Poul Hansen (Grenå) og det ærede medlem hr. Helge Larsen omtalte forskellige af de ting, jeg var inde på, navnlig angående hobbyundervisningen. De to ordførere gav det næsten udseende af, at det er noget, man ikke skal tillægge stor betydning; den omfatter kun en meget ringe del og betyder uendelig lidt i hele denne forbindelse. Jeg skal lade ligge, hvor meget den betyder eller ikke betyder; men at der er folk inden for oplysningsarbejdet, der har den samme opfattelse, som jeg har givet udtryk for, mener jeg at kunne konstatere. Jeg har således

[Justesen.]

set, at i bladet Fri Ungdom har forfatteren, redaktør Oscar Hansen, skrevet en artikel, som måske ikke er de ærede medlemmer ubekendt, hvor han faktisk har skrevet ret hårde ord om den udvikling, der finder sted inden for dette arbejde i København. Han har skrevet noget i retning af, at det er et trist billede, der opruller sig her: de personligt udviklende kursus har kun en beskedent tilslutning, medens porcelænsmalning og peddigrørflætning og andre hobbylignende fag trænger sig frem. Jeg må vist i al stillfærdighed sige, at det er de tanker, vi har forsøgt at give udtryk for.

Jeg forstod også på det ærede medlem hr. Poul Hansen (Grenå), at det var ikke en fremmed tanke, at vor undervisning ikke var hensigtsmæssig. Der var endog mulighed for at fratage disse kursus tilskuddet, f. eks. hvis de varede for længe. Jeg vil da gerne have lov til at stille det spørgsmål: findes der nogen regel for, hvor lange disse kursus må være? Ellers må jeg måske gå ud fra, at vi er enige om, at sådanne regler er påkrævede. Når det ærede medlem nævnedes, at visse af disse hobbyfag kunne man godt lære på én eller få timer, må jeg indrømme, at der åbner sig nye perspektiver for hele denne form for undervisning.

Det ærede medlem hr. Gøting kom jo med mange interessante ting, og jeg vil gerne takke det ærede medlem for den tilslutning, der egentlig fra retsforbundet blev givet til det forslag, vi har fremsat. Vi fik jo at vide, at det var retsforbundets politik, der her var ved at trænge frem. Det ved jeg såmænd ikke, det er nok muligt, men jeg må måske have lov til at gøre opmærksom på, at da retsforbundet ikke har fremsat et forslag i den retning, så burde man fra den side være os taknemlig for, at vi er med til at fremme en sådan politik, og det burde man vise ved at støtte os. Jeg synes imidlertid ikke, at det ærede medlems konklusion og præmisser svarede til hinanden. Jeg forstod det sådan, at det, der navnlig var os imellem, var problemet med opkrævningen af det foreslåede gebyr. Det ærede medlem synes, det var lidt upraktisk at opkræve det i hver time. Jeg må gøre opmærksom på, at det har jeg heller

aldrig givet udtryk for. Det ærede medlem skulle have læst, hvad der står i den foreslåede ændring til § 23: „Det samlede gebyr kan opkræves i forbindelse med indskrivningen“. Derfor giver det mig anledning til at spørge det ærede medlem: er det det eneste område, på hvilket vi er uenige inden for det lovforslag, som er fremsat fra de to partiers side?

Poul Hansen (Grenå): Jeg prøvede i går at få nogle oplysninger om, hvor mange undervisningshold der egentlig findes i sådanne fag som peddigrør og kludeklip og disse andre fag, som nu omtales så meget.

Det var desværre ikke muligt; der foreligger ikke, så vidt jeg kan se, nogen statistisk opgørelse herover. Så vidt jeg kan fornemme fra min egen skolevirksomhed, er det imidlertid ikke noget stort tal. Der er tale om et vist misbrug af disse fag i den offentlige diskussion om aftenskolen. Håndarbejdsfagene omfatter kjolesyning, syning af børnetøj og den slags, og her kommer man op på større tal. Talen om peddigrør og kludeklip symboliserer egentlig blot en vis kritik af berettiget natur, synes jeg. Jeg synes, man skal skelne klart imellem den håndgernings- og sløjdundervisning o. s. v., som rummer muligheder for en egentlig fremadskridende undervisning, og den undervisning, der ikke gør det; så er man på sikker grund.

Til det ærede medlem hr. Justesen vil jeg sige, at der kan jo nok være forskellige meninger om, hvorvidt den nye teknikerforsколе bør høre under aftenskolen eller bør ind under en ungdomsskoleform. Jeg synes, der er meget, der taler for, at den skal blive under aftenskolen. På den skole, jeg selv er med til at drive her i København, kan jeg se, at det, at vi har en vis tilknytning til og forbindelse med mange store arbejdspladser, har haft sin betydning for denne skole. Der findes på danske arbejdspladser i dag efter min mening en stor reserve af folk, som kan kapere det stof, som denne nye uddannelse giver, og de kan hentes fra arbejdspladserne, men helst af skoler, som i forvejen har nogen forbindelse med dem; for andre tror jeg det vil mislykkes.

[Poul Hansen (Grenå).]

Til Ninn-Hansen vil jeg gerne sige. . .

Formanden: Det ærede medlem!

Poul Hansen (Grenå): Det var slet ikke min mening at snyde det ærede medlem for noget i den retning! Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Ninn-Hansen, at jeg kan godt mærke, at han selv er meget imponeret over den store fremgang, som Folkeligt Oplysnings Forbund har haft i disse 12 år, fra 400 til 60 000 var det vist. Nu er Folkeligt Oplysnings Forbund jo det forbund, vi andre møder her i København, og jeg kunne egentlig godt lide at sige til det ærede medlem, at det er meget morsomt med denne konkurrence på kvantiteten, men meget værd er den i grunden ikke. Det er synd, hvis man kommer ind i en hetz i den ene kommune efter den anden, hvor man søger at overgå hinanden ved tallene alene.

Jeg tror, man kan sige om voksenundervisningen i Danmark, at det var noget epokegørende, da det folkelige foredrag for ca. 100 år siden brød igennem. Det levende ord var højskolens indsats i dansk voksenpædagogik, om jeg så må sige; det næste skete ikke før længe efter, skal vi sige, da AOF indførte studiekredsene i Danmark i 20'erne. Jeg kan imidlertid ikke se, at FOF eller de andre unge forbund egentlig har præsteret noget på pædagogikkens eller kvalitetsens område. I det store og hele har man jo nærmest gjort som det ældre forbund, jeg har den ære at repræsentere, og det ville være morsomt at komme ud i en konkurrence om kvaliteten i stedet for om kvantiteten. Jeg tror, der er andre ting i aftenskolen, der spiller en rolle, end tallene alene.

Jeg er ikke sikker på, at der begås nogen uretfærdighed imod idrætsorganisationerne. Så vidt jeg ved, får de i tilskud meget, meget store beløb under tipsmidlerne o. s. v., og jeg tror ikke, de på nogen mulig måde er forfordelt. Jeg tror også, at det kontingent, der betales i henholdsvis idrætsforeninger og i ungdomsklubber af de unge selv, svarer nogenlunde til hinanden.

Dernæst tror jeg, man kan sige, at når samfundet, stat og kommune, betaler 80 pct. af ungdomsklubbernes drift, er det dog

private organisationer, som står dem nær, der betaler de 20 pct.

Det er i øvrigt mit indtryk, at disse klubber ikke konkurrerer nævneværdigt med idrætsforeningerne. I hvert tilfælde, de klubber, jeg kender her i København, gør en stor og nyttig gerning blandt unge, som nok ellers måske ville spille tiden i stedet for at gå ind i foreninger, gå til gymnastik eller lignende.

Jeg må slutte med varmt at anbefale, at ministerens lovforslag gennemføres.

Ninn-Hansen: Den højtærede undervisningsminister gav udtryk for forhandlingsvillighed — jeg tror, det gælder på alle områder — og det ville også undre mig, om det ikke var tilfældet. Når det er tilfældet, er der vel ikke så megen grund til at komme ind på enkeltheder med hensyn til de spørgsmål, vi her beskæftiger os med; det kan vi gå videre med i de samråd, vi får i udvalget med den højtærede undervisningsminister.

Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Poul Hansen (Grenå), at min glæde over loven, som jeg satte i forbindelse med FOFs udvikling, var ikke fra min side et forsøg på at sige, at andre gør det dårligt. Hvis vi beskæftiger os med kvantiteten, er det jo således, så vidt jeg ved, at AOF stadig væk er lidt større end FOF, så også af den grund har vi ikke noget imod, at det ærede medlem beskæftiger sig med kvantiteten. Med hensyn til kvaliteten tror jeg, at der er foregået et arbejde inden for FOF med hensyn til lærerkursus, udgivelse af grundbøger o. lign., som kan stå mål med det, der foregår andre steder. Men i øvrigt har jeg for et øjeblik siden talt imod reklame i fjernsynet i en bestemt forbindelse, og så er det vel ikke værd at fortsætte med de bemærkninger, jeg kunne gøre om det ærede medlems bemærkninger om FOFs udmærkede virksomhed.

Derimod vil jeg gerne sige i anledning af det, det ærede medlem hr. Gøting sagde, at jeg synes, at det ærede medlem talte med en beundringsværdig klarhed. Jeg synes også, det var en modig tale, det ærede medlem holdt. Vi ved, at der undertiden hviler et tryk på medlemmer af regeringspartierne, når de skal give udtryk for tidligere standpunkter, men det ærede medlem

[Ninn-Hansen.]

overvandt alle vanskeligheder, de generede ham ikke.

Jeg forstod, at det ærede medlem hr. Gøting var 100 pct. enig i vort lovforslag, bortset fra nogle indvendinger med hensyn til administrationsmåden, men det ærede medlem hr. Justesen har jo gjort opmærksom på, at der i vort forslag står, at det samlede gebyr kan opkræves i forbindelse med indskrivningen. Når det er tilfældet, er vi jo i dette afgørende spørgsmål ikke alene 100 pct. enige, vi er næsten 110 pct. enige, og jeg er selvfølgelig taknemlig over, at det ærede medlem og retsforbundet har den indstilling til det lovforslag, vi har fremsat.

Den højtærede indenrigsminister tog ikke ordet, og jeg går derfor ud fra, at den højtærede indenrigsministers tidligere standpunkt står så godt og rankt, som det nu kan stå, og det glæder vi os over. Den højtærede indenrigsminister kan altså ikke være medforslagsstiller til hele undervisningsministerens forslag, men forholdet er dette, at vi nu har 3 partier, der går ind for de besparelser, vi har foreslået fra venstre og det konservative folkeparti. Vi har altså 3 partier, der går ind for betaling i aftenskolen, og vi har en forhandlingsvillig undervisningsminister, så det skal nok gå alt sammen.

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Jeg skal ikke yderligere uddybe spørgsmålet med hensyn til betaling i aftenskolen. Jeg gør kun opmærksom på én ting, at det, mit forslag indeholder, er det, vi hidtil har haft; det er ikke mig, der har ændret standpunkt, det er andre, der har ændret standpunkt med det forslag, de fremsætter nu. Jeg er stadig af den opfattelse, at det gamle standpunkt er det rigtige og det gode demokratiske standpunkt, som vi ikke skal forlade.

Må jeg — det var derfor, jeg bad om ordet — sige til det ærede medlem hr. Justesen, der siger, at der udføres et godt folkeligt arbejde i ungdomsforeninger, gymnastikforeninger og idrætsforeninger, at det er jeg enig med ham i. Jeg tror, der er en ting, som disse foreninger i høj grad har brug for, og det er mere forståelse og velvilje med hensyn til at skaffe dem lokaler. Det er et stort problem, navnlig for gymna-

stikforeninger og ungdomsforeninger, at få lokaler stillet til rådighed til en rimelig og overkommelig betaling. De har ret til at få lokaler stillet til rådighed til gymnastik efter bestemte regler i folkeskoleloven, men det er ikke altid, de møder den forståelse og velvilje ude i kommunerne, som de har et rimeligt krav på, og omkostningerne til lokaler med rengøring, lys og varme er så store nu, at det er meget vanskeligt for mange ungdomsforeninger at skaffe lokaler. Derfor tror jeg nok, det er en ting, vi skal være opmærksom på.

I øvrigt er det jo sådan, at gymnastikforeningerne får et meget betydeligt stats-tilskud på anden vis, hvad jeg også synes er rimeligt. Nogle har ment, at de også skulle falde ind under aftenskolens regler med hensyn til tilskud. Der har hidtil været stillet betingelser, som gør dette vanskeligt. Jeg tror, det er ønskeligt, at arbejdet så længe som muligt foregår gratis også fra ledernes side, men at vi i højere grad skal interessere os for at skaffe det frivillige ungdomsarbejde bedre vilkår lokalemæssigt set for det arbejde, de udfører.

I øvrigt kan jeg ikke få andet ud af det, end at vi ved en fornuftig drøftelse i et udvalg må kunne nå frem til et godt resultat.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Poul Hansen (Grenå): Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning
vedtoges dette forslag.

Formanden: Efter henstilling skal jeg lade de tre sidste sager udgå af dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om erhvervelse af fast ejendom har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om forenkling af statens mellemværende med Danmarks nationalbank har afgivet be-

[Formanden.]

tænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om privatbanernes pensionsforpligtelser har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Medlem af folketinget Lannung har meddelt mig, at han ønsker til statsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil statsministeren overveje at gøre beskyttelsen af vore oldtidsminder, i særdeleshed vore oldtidsgravhøje, mere effektiv?“

Medlem af folketinget Niels Ravn har meddelt mig, at han ønsker til boligministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvorned begrundes boligministeren, at der ikke kan gives tilladelse til igangsættelse af arbejdet med opførelse af et ortopædisk ambulatorium i Kolding?“

Medlem af folketinget Baagø har meddelt mig, at han ønsker til undervisningsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Ager ministeren at følge den af læseplansudvalget afgivne indstilling vedrørende kristendoms- og religionsundervisningens timetal i folkeskolen?“

Spørgsmålene vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 15. december kl. 14 med følgende dagsorden:

1) Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om ændringer af lov om ungdomsundervisning m. v.

og

forslag til lov om ændring i lov om ungdomsundervisning m. v. [af Justesen m. fl.]

2) Anden behandling af:

Forslag til lov om ophævelse af Sønderjydsk Hypoteklånepand.

3) Anden behandling af:

Forslag til lov om det civile beredskab.

4) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændringer i lov om sparekasser.

5) Første behandling af:

Forslag til lov om erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere.

6) Første behandling af:

Forslag til lov om beskæftigelse og uddannelse af unge.

7) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring i lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Om bortfald af understøttelsesret i visse tilfælde for unge arbejdsløse).

8) Første behandling af:

Forslag til lov om ændringer i biografteaterloven.

9) Første behandling af:

Forslag til lov for Færøerne om rettens pleje.

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets øvrige møder i den følgende uge.

Mødet hævet kl. 16⁵.

33. møde.

Tirsdag den 15. december kl. 14.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler socialministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om folkeforsikring.

Medlem af folketinget Gøting har meddelt mig, at han ønsket til justitsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil justitsministeren lade foretage en undersøgelse med henblik på at konstatere, om blodprøver foretaget af retsmedicinsk institut i forbindelse med spiritusprøver er så ufejlbarlige, at der kan tillægges dem afgørende vægt i forbindelse med domsafsigelse over formodede „spritbilister“?“

Medlem af folketinget Ragnhild Andersen har meddelt mig, at hun ønsker til socialministeren at stille følgende spørgsmål:

„Finder ministeren det ikke påkrævet at forhøje underholdshjælpen til enlige mødre, når det faktiske forhold er, at en enlig moder i København med 3 børn i alderen 10 år, 11 år og 8 måneder kun oppebærer 43 kr. om ugen til at leve for?“

Spørgsmålene vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

I skrivelse af gårs dato meddeler medlem af folketinget, Helga Pedersen, der har orlov, at hun fra og med den 16. d. m. atter vil kunne give møde i tinget. Stedfortræderens hverv som midlertidigt medlem ophører herefter fra den 16. d. m. at regne.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Socialministeren (Bomholt): Herved tillader jeg mig for det høje ting at fremsætte forslag til lov om folkeforsikring.

Forslaget har nøje sammenhæng med to andre forslag, som jeg har fremsat tidligere i denne folketingssamling, nemlig forslaget til lov om revalidering og forslaget til lov om den offentlige sygeforsikring.

De gældende lovbestemmelser om sygeforsikringen findes som bekendt i afsnit I i folkeforsikringsloven af 1933, altså en af de love, der indgik i det lovkompleks, som betegnes socialreformen. Som jeg nærmere redegjorde for ved fremsættelsen af forslaget til loven om den offentlige sygeforsikring, har jeg fundet det rettest, at sygeforsikringens forhold fremtidig behandles i en særskilt lov.

Folkeforsikringsloven af 1933 indeholder i forbindelse med reglerne om invalideforsikringen nogle bestemmelser om den hjælp, der kan ydes invalider til anskaffelse af hjælpemidler, behandlinger, optræning og igangsættelse af egen virksomhed, og om pligten til at indberette tilfælde af invaliditet hos børn og unge til den myndighed, der kan iværksætte sådanne foranstaltninger. Ved lovforslaget om revalidering har jeg nu foreslået, at reglerne om disse helbredelses- og uddannelsesforanstaltninger og om indberetningspligten vedrørende invalider indgår som et led i denne lov.

Ved gennemførelsen af forslagene til lovene om den offentlige sygeforsikring og om revalidering må den nuværende folkeforsikringslovs afsnit I om sygeforsikring og lovens bestemmelser om helbredelsesforanstaltninger, optræning o. lign. derfor udgå. Med udeladelsen af disse bestemmelser vil folkeforsikringsloven få en væsentlig anden karakter, og jeg har derfor fundet det naturligt at fremsætte forslag til en helt ny folkeforsikringslov, der omfatter de spørgsmål, der herefter bliver tilbage, d. v. s. navnlig bestemmelserne om invalide- og folkepension.

Der er imidlertid ikke tale om ændringer i pensionernes størrelse i almindelighed og de nærmere regler om beregningen heraf, idet lovforslaget på dette punkt svarer til den gældende lov. Som det nærmere fremgår af lovforslaget og bemærkningerne, indeholder forslaget i forhold til den gældende lov navnlig en række ændringer vedrørende invalideforsikringen. Desuden er der foreslået en del ændringer i bestemmelser, der er fælles for invalide- og folke-